

Het geschreven woord:

Een wonderbaarlijke onvolmaaktheid.

Feya Foppen

Auteur: Feya Foppen

Opleiding: Maastricht Academy of Media Design and Technology

Studentnummer: 1433776

Publicatiedatum: 8 juni 2018

Begeleiders: Roy Hoet, Theo Ploeg en Carry Timmermans

Het geschreven woord:
Een wonderbaarlijke onvolmaaktheid.

Inhoud

Introductie	6
1.1 Hoe communiceren we?	10
1.2 Hoe wordt een taal aangeleerd?	16
1.3 Waarvoor dient schrift?	22
2.1 Waarom ziet ons schrift er zo uit?	28
2.2 Kunnen klanken geschreven worden?	34
2.3 Werkt het systeem naar behoren?	40
3.1 Wat is Speculative Design?	46
3.2 Hoe ziet de toekomst van het schrift eruit?	54
3.3 Is Ursonate 2.0 een optimaal systeem?	64
Conclusie	70
Bibliografie	74

Introductie

*‘Fümms bö wö tää zää Uu,
pögiff,
kwii Ee.’*

- Kurt Schwitters

inspiratie

Twee jaar geleden raakte ik geïnspireerd door de *Ursonate*¹ van Kurt Schwitters. Dit gedicht is een compositie van opeenvolgende klanken die de luisteraar motiveert om een eigen verhaal te ontwikkelen uit de onbegrijpelijke klanken-waterval. In eerste instantie is het een absurde en lachwekkende voorstelling, maar de repetitieve aard van het gedicht laat de aanschouwer bijna achter in een meditatieve staat. Schwitters was een pionier van de Dada beweging, een stroming die tussen 1916 en 1922 floreerde². De Dadaïsten bagatelliseerden de nadruk die schilders traditioneel leggen op esthetiek, expressie en de onaantastbaarheid van het kunstwerk zelf. Het kinderlijke aspect van het Dadaïsme is iets wat me enorm aanspreekt. Het bewust onbegrijpelijk zijn om zo kritiek te leveren, in dit geval hoe kunst gezien werd door de samenleving, is iets waar ik erg gecharmeerd van ben.

Vanuit deze fascinatie heb ik een schrift ontwikkeld wat het gedicht van Schwitters ondersteund in zijn vorm. Het oorspronkelijk geschreven, dus niet voorgedragen, gedicht vindt zijn visuele vorm in het Latijnse schrift. Iets wat mij ongeschikt leek voor een kunstenaar die kritiek leverde op de toen huidige systemen.

Een nieuw schrift dat zich verhoudt tot de klanken binnen een gesproken en geschreven taal in plaats van de individuele letters was de uitkomst van dit project. Toen eenmaal het project gepresenteerd en beoordeeld was, ben ik achter gebleven met een gevoel van onbevredigdheid. Het project was naar mijn idee nog niet afgerond omdat er nog geen onderliggend doel gevonden was voor het schrift. Het was enkel gecreëerd om het gedicht van Schwitters te ondersteunen in zijn visuele vorm. Dit ongenoegen heeft geleid tot inspiratiebron voor mijn afstudeerproject.

fascinatie

Acht jaar geleden heb ik de keuze gemaakt om mezelf te laten opleiden tot grafisch ontwerper. Door deze keuze ben ik een relatie aangegaan met taal en letters. Een combinatie die hand in hand gaat. Een grafisch ontwerper is constant bezig met letters. Meestal letters uit de taal die de ontwerper ook spreekt. Naarmate de jaren vorderden ben ik steeds bewuster omgegaan met letters in hun visuele vorm.

Het wonderbaarlijke aan schrijven is dat elke mogelijke gedachte te vertalen is naar een reeks objecten die door de ontvanger en daarmee ook de lezer te begrijpen is, mits ze juist zijn vertaald. Ik heb me nooit afgevraagd waarom we schrijven, en waarom letters er zo uitzien als dat ze doen. Doordat we in ons onderwijssysteem op jonge leeftijd leren

lezen en schrijven bevragen we dit niet op latere leeftijd. Zo lijkt de spelling die gebruikt wordt om woorden te vormen volkomen logisch. Hierbij heb ik me op jongere leeftijd wederom nooit afgevraagd waarom we op deze manier schrijven. Dit heeft uiteraard te maken met hoe ons schriftsysteem werkt, en hoe het alfabet gebruikt wordt. Door deze fascinatie is mijn onderzoek begonnen naar de vorm van ons schrift.

essentie

Vanaf het moment dat we geboren worden zijn we bezig met taal en het schrift. Het is een systeem dat we vrijwel niet bevragen omdat het een vast gegeven is in onze opvoeding. Uiteraard hebben we onze taal en schrift nodig om te communiceren met anderen. Maar je kunt je afvragen of de huidige vorm van ons schrift wel de meest optimale manier is. Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag:

Wat is het meest optimale schriftsysteem binnen geschreven communicatie?

Dit heb ik gedaan door het onderzoek op te delen in drie componenten. Het eerste deel is een bewustwording naar de wonderbaarlijkheid van het schrift. Het tweede deel levert kritiek op dit zelfde schrift. Het derde deel laat een alternatieve manier van geschreven communicatie zien. De uitkomst van dit theoretische en visuele onderzoek wordt vertaald in een universeel fonetisch schrift dat toepasbaar is op elke menselijke spreektaal.

De essentie van dit project heeft enige tijd op zich laten wachten. Het was voor mij zaak om een maatschappelijke relevantie te vinden. De worsteling heeft vooral plaats gevonden rondom het feit dat ik geen antwoord kon geven op de vraag: *‘Waarom is dit nieuwe schrift relevant?’*. Dit project is een bewustwording naar het schriftsysteem dat niet bevraagd wordt, omdat het onderdeel is geworden van onze algehele belevingswereld. Zodra een systeem de rol heeft aangenomen van realiteit is het geen gebruiksvoorwerp meer. Het zal zich niet meer laten lenen om te gebruiken maar enkel om te bestaan en te vermommen als waarheid. In het geval van het schrift heeft dat te maken met de tijdspanne. Het schrift dat wij kennen wordt al eeuwenlang gebruikt. Uiteraard met hier en daar wat aanpassingen maar de basale vormen zijn hetzelfde gebleven. We zijn de ontworpen letters altijd blijven gebruiken zonder ons af te vragen of er geen geschikter schriftsysteem mogelijk is. De uitgewerkte visuele vorm van het algehele project is praktisch en invoerbaar. Of het efficiënt en een reëel streven is, is betwistbaar. Dit is ook niet waar mijn project om draait. Ik wil niet pretenderen dat mijn oplossing de beste is. Wel wil ik laten zien dat er een mogelijke andere toekomst zou zijn als we het huidige schriftsysteem zouden bevragen.

Noten

- 1 Schwitters, K. (1932). *Ursonate*.
Hannover, Duitsland: Kurt Schwitters.
- 2 Farthing, S. (2011). *Kunst In Het Juiste Perspectief*.
Kerkdriel, Nederland: Librero. pp. 410-411

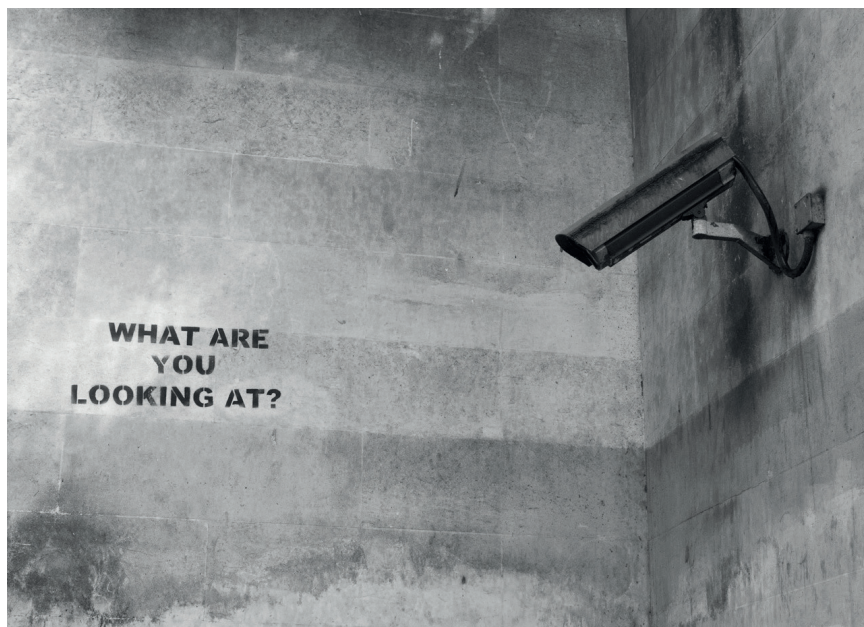
1.1

Hoe communiceren we?

Het uitvinden van het schrift en ons vermogen tot het gebruik is misschien wel een van de meest invloedrijke prestaties van de mensheid. Lezen en schrijven doen we de hele dag door. Het schrift is een onvermijdelijk systeem in ons mens-zijn en in onze samenleving. Door middel van het schrift kunnen wij elke denkbare boodschap overbrengen. Moge dit naar jezelf zijn, om iets te kunnen onthouden, of moge dit naar een ander zijn om ideeën te delen.

inkomend

De kans is groot dat hetgeen wat je als eerste ziet zodra je wakker wordt de digitale tijd is. Waarschijnlijk op je mobiele telefoon, radiowekker of horloge. De getoonde cijfers geven ons de informatie die wij nodig hebben om de tijd te bevatten. Het verwerken van deze tekens doen we onbewust. Als het display van je horloge 06:30 aangeeft weet jij dat het half zeven is. De vormen die je hebt gezien betekenen op zichzelf heel veel en tegelijkertijd heel weinig. Alleen een context, in dit geval jouw ontwaken en de horloge, geven betekenis aan de symbolen. Deze symbolen vinden niet alleen hun vorm in cijfers maar ook in letters. We zijn gedurende de dag omringd door woorden en de daarbij behorende boodschap. In onze alledaagse bezigheden worden we continu geconfronteerd met het schrift. De krant staat er vol mee om nieuws over te brengen, reclameborden worden voorzien van tekst om ons koopgedrag aan te sturen en de verkeersborden op de weg laten ons weten aan welk snelheidslimiet we ons moeten houden. Onze belevingswereld wordt gedomineerd door letters om zo ons bestaan gestructureerd en begrijpelijk te houden. Het schrift is daardoor niet meer weg te denken uit onze samenleving.

afbeelding 1
Banksy / What are you looking at / 2004 / Marble Arch, London

Er zijn ook kunstenaars die het straatbeeld voorzien van schrift met de daarbij behorende kritiek. Het werk *What Are You Looking At* van Banksy ^{afbeelding 1} is een duidelijke reactie op de tijd waarin we leven en we voortdurend in de gaten gehouden worden door bewakingscamera's. Tekst is hier een uitermate effectieve manier om de boodschap over te brengen. Dit doordat de geschreven zin precies de visie van de kunstenaar verwoordt. De combinatie tussen het bestaande, in dit geval de camera, en de tekst zorgt voor een heldere boodschap die wellicht zonder schrift niet dezelfde impact gehad zou hebben.

uitgaand

Uiteraard wordt schrift niet enkel gebruikt om ons een boodschap te ontvangen. We kunnen ook de zender van een boodschap zijn door het schrift gebruiken om informatie over te brengen aan een ander. Wanneer is de laatste keer dat je iets geschreven hebt? Misschien is het wel een aantal minuten geleden toen je een Whatsappje gestuurd hebt naar een familielid of vriend. Of misschien is het wel een notitie in je agenda geweest om een afspraak vast te leggen. Het schrift dient in het laatste geval als ondersteuning van het geheugen. Zodra de woorden in je agenda opgeschreven staan, kan je het uit je hoofd zetten. Je hoeft de afspraak zelf niet meer te onthouden, enkel de handeling om te kijken in je agenda. De toekomstige afspraak is geen gedachte meer die zich in het hoofd bevindt maar een manier om een gedachte te kunnen onthouden. Socrates was zich hier ook al bewust van ³. Dit wordt duidelijk in zijn dialoog met Phaedrus over de Egyptische god Theuth, de uitvinder van het schrift. Theuth ging op bezoek bij de koning om zijn nieuwe uitvinding voor te leggen.

Hij zei:

'Hier, sire, hebben we een leervak dat de Egyptenaren verstandiger zal maken en dat hun geheugen zal verbeteren: mijn uitvinding is een toverdrank voor geheugen en verstand.'

Waarop de koning antwoordde:

'Uw uitvinding zal in de ziel van hen die haar leren, vergetelheid doen ontstaan, doordat ze hun geheugen niet meer zullen oefenen. Door hun vertrouwen in het schrift, zullen ze immers het middel om zich iets te herinneren buiten zichzelf gaan zoeken, in vreemde lettertekens, in plaats van in zichzelf door zelf hun geheugen te gebruiken.'

Hierin wordt duidelijk dat Socrates zich bewust is van de keerzijde van het schrift. Het is inderdaad een geschikt middel om dingen te onthouden en kennis op te doen maar tegelijkertijd limiteren we onze hersens door ze lui te maken.

converserend

Letters worden niet alleen gebruikt om informatie op te nemen of door geheugenis te creëren. Door woorden op een bepaalde manier te componeren kan ook een reactie uitgelokt worden. Het converseren via schrift is iets dat we veel doen. Brieven schrijven, e-mails versturen en WhatsAppen zijn voorbeelden van hoe schrift een dialoog teweeg kan brengen. Een bericht sturen naar iemand met daarin de simpele vraag: *Hoe gaat het?*, impliceert dat de zender een reactie verwacht. Hierin is het vraagteken een van de belangrijkste bouwstenen van de zin. Een vraagteken is niet de enige manier om een reactie uit te lokken. Het werk *Confessions* van Candy Chang uit 2012 ^{afbeelding 2} vraagt ook om een reactie, maar in dit geval zonder het eerder genoemde symbool. Met dit werk vraagt ze, in gebiedende wijs, de bezoeker om een bekentenis op te schrijven. Op de gordijnen van de als stemhokjes uitziende kamers staat vermeld: *Write a confession*. Zoals de voorgenoemde opdracht al aangeeft is er in deze hokjes de mogelijkheid om een tekst op te schrijven. Al deze bekentenissen worden verzameld en vervolgens opgehangen aan een muur waar de bezoekers ze weer kunnen lezen. De participatie aan deze geschreven dialoog vormt een cruciaal component van het werk. De opgave die Chang haar bezoekers oplegt zal beduidend ingewikkelder worden zodra iemand het hokje betreedt die niet zou kunnen schrijven. Uiteraard is schrift niet de enige manier om een boodschap over te brengen maar door het medium dat de kunstenaar haar participanten voorschotelt kan het eigenlijk alleen gebruikt worden door iemand die zijn of haar gedachten en memoires kan omzetten naar schrift.

Om onze gedachten op het spreekwoordelijke papier te zetten hebben we een systeem nodig. De woorden die je op dit moment leest zijn geschreven in het Latijns alfabet. Dit alfabet is een allesomvattend constructie van vormen en regels. We gebruiken 26 lettervormen om elke mogelijke boodschap over te brengen. Dit beaamt Marshall McLuhan in *Medium is the Message* ⁴ door aan te geven dat het alfabet een constructie is van gefragmenteerde stukjes en onderdelen die op zichzelf geen enkele semantische waarde hebben en aan elkaar geregen dienen te worden in een voorgeschreven volgorde. Dit door de mens uitgevonden systeem leren we vanaf het moment dat we ons bewust worden van taal, in zijn ongeschreven maar ook zeker in zijn geschreven vorm.

afbeelding 2

Candy Chang / Confessions / 2012 / P3 Studio, Las Vegas

Noten

- 3 Plato, *Phaedrus*, 274b-277a. Uit: *Verzameld werk*. (1999) geheel herziene uitgave van de vertaling van Win de, X., bewerkt door Ector, J. e.a., Baarn, Nederland: Agora. pp. 2-5
- 4 McLuhan, M. (1967). *The Medium is the Massage*. Londen, England: Penguin Books. pp. 44

1.2

*Hoe wordt een taal
aangeleerd?*

Misschien ervaar je het als compleet logisch dat deze geschreven woorden begrijpelijk zijn bij jou als ontvanger. De reden dat deze woorden begrepen worden door jou heeft te maken met het feit dat wij letterlijk dezelfde taal spreken. De woorden die je hier leest zijn alleen te begrijpen doordat jij en ik de Nederlandse taal beheersen. Deze geschreven letters vormen (hopelijk) een samenhangend verhaal wat jij moeiteloos kunt volgen. Voor ervaren lezers vergt een tekst zoals deze weinig tot geen moeite. Het koppelen van klanken uit onze spreektaal aan de bijbehorende vormen is een vrijwel automatisch proces. Wij zien een reeks aan vormen en weten onmiddellijk hoe we deze moeten omzetten naar spraak. Dit is een vaardigheid die niet zomaar uit de lucht is komen vallen.

het begin

Leren lezen en schrijven is een vast gegeven in onze opvoeding. We hebben op jonge leeftijd geleerd om een taal te begrijpen en spreken. Daarnaast hebben wij geleerd om deze taal om te zetten naar visuele vormen: het schrift. Op deze manier hebben we een nieuwe vorm van communiceren aangenomen. Het leren van het schrift, als kind, is logischerwijs niet van de ene op de andere dag gegaan. We hebben ons best moeten doen met leesplankjes waar aap, noot en Mies ons bij geholpen hebben. Misschien kan je je niet precies meer herinneren hoe en wanneer je hebt leren lezen en schrijven maar het zal waarschijnlijk zo rond je derde levensjaar begonnen zijn. Leren lezen is een significant grote stap in een menselijk leven. Rita Kohnstamm ⁵ zei hierover het volgende:

'Een kind dat kan lezen, kan op eigen gelegenheid gaan deelnemen aan de cultuur van het geschreven woord, met alle positieve en negatieve aspecten daarvan.'

Het leren lezen en schrijven is niet enkel een handige vaardigheid, het is een middel om een hogere staat van bewustzijn te creëren. Lezen betekent informatie vergaren en verspreiden. Met inderdaad alle gevolgen van dien. Het schrift wordt niet enkel gebruikt om waarheden een belichaming te bieden. Leugens of theorieën waar onenigheid over is ontstaan, worden ook op papier gezet. Als ouder van een kind is het logisch dat je hen wilt beschermen voor onjuistheden. Zodra een kind een vorm van autonomie heeft ontwikkeld, door het leren van lezen, kan het blootgesteld aan worden aan een groot scala aan meningen waar je het wellicht niet mee eens bent.

lettervormen leren

Het lezen en begrijpen van een taal is een complexe vaardigheid waar we, naar mijn idee, niet vaak genoeg stil bij staan. Via onderstaande opdracht wil ik laten ervaren hoe het is om opnieuw te leren lezen. Hieronder zie je een reeks afbeeldingen ^{figuur 1} met daaronder een aantal “nieuwe” lettervormen. Elke vorm representeert een letter zoals je die al kent.

△○□

△●■

□○■

figuur 1

Als je de hiervoor getoonde vormen kunt begrijpen dan zou je onderstaande afbeeldingen ^{figuur 2} kunnen voorzien van de desbetreffende “letters”. De vormen die aan de rechterzijde van de afbeeldingen staan zijn alle letters die nodig zijn om de drie woorden te maken.

figuur 2

Uiteraard is deze opdracht een basaal voorbeeld. Een taal werkelijk leren schrijven vergt zeker meer inspanning dan bovenstaande oefening. Het laat je hopelijk wel inzien dat lezen en schrijven niet voor de hand liggend is en dat het echt aangeleerd dient te worden. Als je eenmaal hebt leren lezen en schrijven wordt je gedachteproces ook anders. Als je denkt aan een tafel, dan verschijnt er hoogstwaarschijnlijk een afbeelding van een tafel in je hoofd. Dit omdat een tafel een tastbaar object is. Denk nu bijvoorbeeld eens aan het woord *ideologisch*, dit is een on tastbaar iets. Zodra een woord geen tastbare equivalent heeft zie je het geschreven woord verschijnen. Denken, spreken, lezen en schrijven zijn zo onlosmakelijk met elkaar verbonden dat we bijna niet kunnen bevatten hoe het is om niet te kunnen lezen.

een andere taal

We worden echter met de neus op de feiten gedrukt zodra we een tekst moeten lezen in een spreektaal die wij niet beheersen. Dit is een uitermate frustrerende bezigheid. Alle visuele vormen waaruit de tekst is opgebouwd verliezen dan compleet hun betekenis. Misschien haal je er nog wel een aantal woorden uit maar de gehele context begrijpen zal waarschijnlijk niet aan de orde zijn. Het wordt nog ingewikkelder als de tekst is geschreven in een schrift dat je totaal niet beheerst. Probeer maar eens een tekst te lezen in het Arabische schrift als je dit niet beheerst. Buiten dat het een totaal ander systeem is dan ons Latijnse schrift, geven de vormen ook geen enkele betekenis aan de inhoud zodra je niet bekend met de betekenis van visuele tekens. De geschreven tekst vervormt dan automatisch van een inhoudelijk stuk naar een visuele compositie.

Wij, als normaal geletterden, dienen ongeveer 50 alfabetische tekens te herkennen en te kunnen schrijven uit ons Latijns schrift. Daarbij zijn er nog andere tekens, cijfers en semantische symbolen waarvan wij de betekenis kunnen begrijpen. Tekens zoals €, &, \$ en + symboliseren een heel woord. Deze tekens worden ook wel logogrammen genoemd. Er zijn ook schriften die enkel gebruik maken van logogrammen. Het Chinese schrift behoort tot het zogeheten logografisch schrift. Deze manier van schrijven gaat ervan uit dat er voor elk individueel woord een teken is ontwikkeld. Door deze schrijfwijze dient de mens veel meer tekens te onthouden dan de Latijnse tegenhanger. Japanners dienen zo ongeveer 2000 symbolen te kennen. Van hoog opgeleide Japanners wordt verwacht dat ze ruim 5000 symbolen kunnen herkennen. En door technologische ontwikkeling komen daar ook veel nieuwe tekens bij. Toen de telefonie werd uitgevonden heeft de Chinese taal deze twee tekens aan elkaar gekoppeld om zo een nieuw woord te creëren: 电 & 话. Het eerste symbool (电) betekent elektriciteit en het tweede symbool (话) betekent tekst. Samen vormen deze tekens dus het woord telefoon.

We mogen dankbaar zijn dat we, op welk punt in ons leven dan ook, hebben leren lezen en schrijven. Het zal ons niet altijd even gemakkelijk zijn afgegaan. Door deze vaardigheden kunnen we op een hele andere manier nadenken en met anderen communiceren. In tegenstelling tot schriftloze culturen waar alle informatie overdracht via het gesproken woord geschiedt. Het is niet alleen een vaardigheid die je hebt vergaard maar ook dagelijks inzetbaar is op een ongekende hoeveelheid manieren binnen verschillende media.

Noten

- 5 Kohnstamm, R. (2009), *Kleine ontwikkelingspsychologie deel 2: de schoolleeftijd*.
Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum. pp. 17

1.3

Waarvoor dient schrift?

Hiervoor heb ik het nog niet gehad over de boodschap binnen een tekst. De aaneenschakeling van lettervormen op het papier brengen uiteraard een boodschap met zich mee. Elk onderwerp kan worden verwoord middels een tekst. Geschiedenis, feiten, fictie, meningen en geloofsovertuigingen zijn allemaal voorbeelden van wat er middels een tekst overgedragen kan worden aan anderen. Doordat de tekst geschreven is en niet enkel gesproken overgedragen hoeft te worden kunnen we altijd, op elk moment, de tekst als naslagwerk gebruiken. Zo zal de fysieke inhoud onveranderd blijven. Echter, de interpretatie van de lezer kan de boodschap wel doen veranderen.

geschiedenis schrijven

Heb je je wel eens afgevraagd of de lesboeken die je voorgeschoteld kreeg op school wel de absolute waarheid bevatten? Het gedrukte woord heeft een betrouwbaar imago. De statige zwarte letters op het witte papier zien eruit alsof ze een objectieve kijk hebben op de geschiedenis. Het zijn tenslotte gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden. Dit weten we omdat ze ooit door iemand zijn opgeschreven. 'Geschiedenis schrijven' is een uitdrukking die iedereen wel kent. Historische gebeurtenissen werden tot voor kort enkel overgedragen via het schrift. Maar hoe weten of die geschreven informatie ook daadwerkelijk de waar-gebeurde situaties beschrijven?

'History is written by the victors.'

opperde Winston Churchill ⁶. Ik denk niet dat we dit in de meeste letterlijke zin moeten opvatten, maar overwinningen kunnen wel dienen als een vorm van propaganda. Door de feiten van overwinningen op te schrijven en nederlagen achterwege te laten kunnen volgende generaties een denkpatroon opgelegd worden waar, in dit geval, de winnaar profijt van heeft. Op deze manier worden mensen gevoed met de gedachte van triomfantelijkheid, terwijl dit misschien wel misplaatst is. Zo zijn geschiedenisboeken een perfecte manier om een gecensureerde versie van geschiedenis over te brengen. Zo wordt er in het Westen hoogstwaarschijnlijk minder diep ingegaan op het slavernij verleden dan in andere delen van de wereld. Deze vorm van censuur zorgt voor een vertekend beeld van de geschiedenis. De uitvinding van het schrift heeft er dus voor gezorgd dat wij weten wat de generaties voor ons hebben bereikt.

Als alle historische gebeurtenissen via spraak overgebracht zou moeten worden, dan zou waarschijnlijk de geschiedenis tegen deze tijd ontzettend vertekend zijn. Naarmate een gesproken verhaal steeds vaker verteld wordt, wordt het afgevlakt en vervormd. Er zouden steeds kleine beetjes informatie achterwege gelaten worden, en kleine details zouden vervormd worden. Ik denk dat het veilig is om te stellen dat geschiedenis niet zou bestaan zonder het schrift.

interpretatie

Ook complete levensstijlen worden gevolgd middels het schrift. Verschillende religies zien heilige geschriften als basis van de desbetreffende religie. De Thora, Koran en bijbel zijn voorbeelden van deze geschriften. Ze liggen ter grondslag aan de religie. Het woord thora zorgt alleen al voor enige verwarring. Zo betekent het Hebreeuwse woord leer, instructie, onderwijs of wet. In al deze woorden zit toch een behoorlijk verschil. Dit verschil laat ook zien dat zodra geschriften vertaald en geïnterpreteerd worden er meerdere betekenissen aan gegeven kunnen worden. Zo zijn er talloze geschillen ontstaan over de daadwerkelijke betekenis van deze geschriften. Deze teksten kunnen tussen

meerdere personen voor fundamentele verschillen zorgen, enkel omdat de vormen die op het papier staan op een andere manier verwerkt worden door de lezer.

Het is belangrijk om te beseffen dat schrift niet een absoluut gegeven is. Het is een wisselwerking tussen de schrijver en de lezer. Het is naïef om aan te nemen dat zodra een tekst geschreven is, het alleen de gewenste betekenis van de schrijver zal representeren. De echte wonderbaarheid ontstaat pas zodra de woorden gelezen worden door een ander. De schrijver kan trachten invloed uit te oefenen op de lezer. Verleidende reclameteksten zijn hier een voorbeeld van. De schrijver probeert de lezer over te halen om bijvoorbeeld producten aan te schaffen. Echter, is het niet mogelijk om met complete zekerheid te zeggen of dit daadwerkelijk het gewenste doel geeft. Zodra de woorden tastbaarheid gevonden hebben op het papier is het op enige manier gedistantieerd van de schrijver. Het is op dat moment aan de lezer om een mening of een actie te koppelen aan de tekst. Door informatie over te brengen via spraak is die misplaatste interpretatie een minder groot gevaar. Door het gebruik van intonatie en non-verbale communicatie, oftewel lichaamstaal, kun je de gesproken boodschap kracht bijstaan. Zodra de mimiek die gebruikt wordt tijdens het spreken gereduceerd dient te worden naar enkel schrift, bestaat er de mogelijkheid dat de boodschap verkeerd ontvangen wordt. Het duidelijk overbrengen van een boodschap via schrift vergt nou eenmaal veel meer tijd omdat de genuanceerde manier van lichaamstaal hierbij geen rol speelt.

getallen schrijven

Tot nu toe heb ik vooral geschreven over letters. Deze letters vormen woorden, de woorden vormen zinnen en de zinnen vormen een lopende tekst. Maar schrijven heeft niet enkel met letters te maken. Toen we hebben leren schrijven zijn we ook begonnen met leren rekenen. Deze twee principes hebben veel met elkaar te maken. 1, 2 en 3 of ook wel: één, twee en drie. Cijfers zijn symbolen voor woorden die een hoeveelheid kunnen aangeven.

Niet alleen hoeveelheden kunnen op deze manier symbolisch weergegeven worden maar ook eenheden zoals lengte, snelheid en gewicht. De symbolische weergave voor deze eenheden zijn dan bijvoorbeeld: cm, km/u en mg. Deze hoeveelheden in combinatie met de eenheden zorgen ervoor dat de wetenschap op een schematische manier weer gegeven kan worden. $E = mc^2$ is een beroemde formule waarvan de kans groot is dat je hem minstens een keer in je leven bent tegengekomen. Deze formule kan heel precies vertellen wat met enkel geschreven woorden onbegonnen

werk is. Het zou vele zinnen benutten om enigszins duidelijk te maken wat deze formule betekent. Door symbolen, cijfers en formules te gebruiken kunnen gedachteprocessen inzichtelijk gemaakt worden. De boodschap kan via deze wijze op een gereduceerde en duidelijke manier weergegeven worden.

Formules zijn in dit opzicht niet gelijk aan woorden. Een woord kan voor iedereen een andere betekenis hebben. Zoals bijvoorbeeld het woord tafel. Ik kan nu niet weten hoe deze tafel er precies in jouw hoofd uitziet. Is de tafel laag? Is de tafel van hout? Hoeveel poten heeft de tafel? Bij cijfers en formules is dit niet het geval. Een 3 is altijd een 3 en dit zal niet interpreteerbaar zijn. Zodra de cijfers binnen een formule gedefinieerd zijn, is het compleet duidelijk wat er bedoeld wordt. De kans is groot dat als wetenschappers niet de mogelijkheid hebben om hun gedachten via cijfers op te schrijven, technologische uitvindingen en ontwikkelingen nooit zouden hebben plaatsgevonden. De televisie in de woonkamer heb je dus in feite te danken aan het schrift.

Als het schrift nooit uitgevonden zou zijn, zouden talloze gebeurtenissen in de vergetelheid raken of vervormd worden door mondelinge overdracht. De huidige samenleving zoals we die nu kennen zou niet hetzelfde zijn zonder het schrift. Technologische uitvindingen zouden niet gedaan zijn als het schrift niet gebruikt zou worden. De uitvinding van het schrift heeft er mede voor gezorgd dat we nu op deze manier leven. Het is schrift is niet weg te denken uit de geschiedenis, omdat de verhalen dan enkel legendes zouden zijn in plaats van historische gebeurtenissen. Ons alfabet is een systeem dat veel gebruikt wordt. Het is inzetbaar om het gesproken woord te transformeren in geschreven vormen die een groter publiek kunnen bereiken.

Noten

6 toegeschreven aan Winston Churchill, maar van onbekende oorsprong.

2.1

*Waarom ziet
ons schrift er zo uit?*

Als jij deze deze woorden kunt lezen en begrijpen dan betekent het dat je de Nederlandse taal spreekt en het Latijns alfabet kent. Dit alfabet is het meest gebruikte schrijfsysteem op de wereld ⁷. De oorsprong van het schrift tot de dag van vandaag niet geheel vastgesteld. Er worden nog steeds vondsten gedaan die een bijdrage leveren aan de puzzel die ten grondslag ligt aan het schrift. In dit hoofdstuk wordt niet de gehele, tot nu toe bekende, geschiedenis van het schrift uitgelegd. Het zou een volledige bibliotheek vullen om alle schriften en de daarbijbehorende geschiedenis te verduidelijken. Dit hoofdstuk zal een bescheiden verduidelijking bieden omtrent de geschiedenis van het schrift.

de verschillende schriften

De ontwikkeling van het schrift kan onderverdeeld worden in vijf stadia: het beeldverhaal, beeldschrift, woordschrift, syllabeschrift en alfabetisch schrift⁸.

Het beeldverhaal is te vergelijken met een stripverhaal. Weliswaar dan zonder tekst. Door middel van pictogrammen was het mogelijk informatie over te dragen door middel van een algehele compositie. Door middel van de hele afbeelding, met al zijn losse componenten, kon men een situatie uitbeelden die anders alleen te vangen zou zijn in een hele zin.

Het beeldschrift is een verder ontwikkeld beeldverhaal. Dit schrift gebruikt logogrammen om informatie te delen met anderen. Elk logogram representeert een woord binnen de zin. Hier is dus de volgorde van schrijven van essentieel belang om zo de boodschap op de juiste manier over te brengen. Het Chinese schrift is een voorbeeld van een beeldschrift. De logogrammen in het Chinese schrift zijn toepasbaar op al de verschillende Chinese talen die via spraak niet met elkaar overeenkomen. Via een beeldschrift is het dus wel mogelijk om schriftelijk te communiceren binnen verschillende talen.

Het woordschrift komt al dicht bij het alfabet dat wij gebruiken. Er zijn echter nog geen letters in dit schrift te vinden. Het woord *bij* kan in de Nederlandse taal verschillende betekenissen hebben. Zo is het een diervoorzetsel. De zinnen '*de bij vliegt*' en '*water bij de wijn*' bezitten beide dit woord. In het woordschrift zou voor deze woorden hetzelfde teken gebruikt worden. Bij dit schrift wordt dus de visuele representatie gescheiden van het woord.

Het syllabeschrift gebruikt logischerwijs syllaben. Binnen dit schrift zijn alle woorden opgebroken in lettergrepen. Dit schrift bevat minder symbolen dan een woordschrift omdat er altijd meer woorden zijn dan verschillende lettergrepen.

Vanuit het syllabeschrift is het alfabetische schrift ontstaan. Het schrift waarin deze tekst geschreven is. In dit schrift wordt elke iedere klinker en medeklinker geschreven in een eigen en uniek symbool. Doordat alle woorden niet meer dan 26 letters kunnen bevatten hoeven de schrijvers en lezers van dit schrift maar een klein aantal symbolen te kennen om het te bewerkstelligen.

pictogrammen

We kennen allemaal de grottekeningen van de holbewoners. Deze grottekeningen verbeelde mensen, dieren en andere objecten die in die tijd te zien waren met het oog. Het begon allemaal met visuele representaties van tastbare objecten. Zoals al eerder uitgelegd is, is een schrift een systeem van grafische symbolen dat kan worden gebruikt om elke mogelijke gedachte over te dragen⁹. De grottekeningen kunnen niet geclassificeerd worden als schrift omdat het niet geheel mogelijk is om via pictogrammen exact duidelijk te maken wat de "schrijver" bedoelt. Uiteraard is het mogelijk om basale informatie op die manier

over te brengen. Maar zodra een afbeelding van een os niet voorzien wordt van verdere context kan er niet begrepen worden wat er met de afbeelding bedoeld wordt. Het kan zijn dat er bedoeld wordt:

'ik heb een os', 'ik wil een os' of 'ik heb een os gezien'.

Er zijn uiteraard nog meerdere volledige zinnen te bedenken rondom een afbeelding van een os. Deze manier van informatieoverdracht middels pictogrammen wordt gezien als een proto-schrift.

Pictogrammen zijn uiteraard geen letters. In onze huidige manier van communiceren maken we nog steeds gebruik van pictogrammen om een boodschap over te brengen. Verkeersborden vertellen bijvoorbeeld aan welke regels wij ons dienen te houden. We weten wat de verkeersborden betekenen. Maar het is niet duidelijk wat er op detailniveau precies gezegd wordt. Zo kan onderstaand bord ^{afbeelding 3} omgezet worden naar meerdere volledige zinnen. De officiële betekenis van dit verkeersbord luidt: *Gebod voor alle bestuurders het bord voorbij te gaan aan de zijde die de pijl aangeeft* ¹⁰. Het bord zou niet van betekenis veranderen als de uitleg *'alle bestuurders dienen aan de zijde die de pijl aangeeft voorbij te gaan'* zou zijn.

Kortom met pictogrammen is er ruimte voor interpretatie. Weliswaar is bovenstaand voorbeeld een genuanceerde vorm van interpretatie maar het is dus niet mogelijk om via pictogrammen woord voor woord duidelijk te maken wat er bedoeld wordt. Dit verlangen naar verduidelijking binnen het proto-schrift is de oorzaak van het huidige schrift volgens onderzoekers. De mensheid ontwikkelde zich en daar hoorde ook een schrijfwijze bij die meer toereikend was dan enkel pictogrammen.

afbeelding 3

de ontwikkeling van letters

Er zijn 26 letters die ons alfabet maken tot wat het is. Het is onduidelijk wie de klanken uit de taal heeft omgezet naar letters ¹¹. Ook is het niet vastgesteld wanneer dit precies gebeurd is. Helaas was de informatieoverdracht duizenden jaren geleden behoorlijk anders. Verondersteld wordt dat ons alfabet afgeleid is van het Fenicische schrift. Dit schrift is de voorloper van het Hebreeuwse schrift en het Griekse alfabet en is omstreeks 1000 v.C. geschreven door de Feniciërs ¹². Dit Fenicische schrift bestaat voornamelijk uit pictogrammen die op een geabstraheerde manier vormgegeven zijn.

Het kan zo zijn dat deze pictogrammen geleidelijk aan geëvolueerd zijn naar de letters die we nu gebruiken om te schrijven. Zo is bijvoorbeeld de letter *A* te herleiden naar de Alef. Dit is de eerste letter van het Hebreeuwse en Fenicische alfabet. Over de precieze definitie van de Alef valt te discussiëren maar het betekent zoiets als os. Als je de letter '*A*' omdraait zou je hier een kop van een os in kunnen herkennen. Zo betekent *Ajien* oog in het Hebreeuws en komt tevens voor in het Fenicische schrift. De *ajien* werd geschreven als een cirkel en kan dus gezien worden als de representatie van een oog. Daardoor gebruiken we nu de letter '*O*'. *Mem* betekent water in het Hebreeuws. De Feniciërs schreven dit als een golvende lijn die water verbeeld. De fonetische waarde van de *mem* is logischerwijs dan ook de letter '*M*'. Deze voorbeelden geven aan dat onze lettervormen toch te herleiden zijn naar tastbare objecten die de Feniciërs in hun omgeving tegen zijn gekomen. Al deze losse lettervormen gebruiken we om een woord samen te stellen. Zo heeft het woord *koe* drie letters nodig om dit dier te beschrijven. De letter '*k*' representeert een klank, maar de '*o*' en de '*e*' hebben elkaar nodig om een klank te vormen.

Als het alfabet daadwerkelijk ontworpen zou zijn om klanken op te schrijven dan zal het woord *koe* enkel twee letters nodig hebben. De huidige letters geven geen pure klanken weer. Het zijn abstracte vormen afgeleid van visuele voorwerpen. Hier zit ook mijn ongenoegen ten aanzien van het schrift. De vormen pretenderen klanken te representeren maar niets is minder waar. Misschien is dit in de loop der tijd wel steeds meer gebeurt maar de essentie ligt niet bij de klanken van de menselijke taal.

Noten

- 7 McGregor, C. (2017). *De alfabetten en schriften van onze wereld*. Geraadpleegd op 24 april 2018, van <https://www.worldstandards.eu/nl/alfabetten/>
- 8 Rietveld, A.C.M. & van Heuven, V.J. (1997). *Algemene fonetiek*. Bussum, Nederland: Coutinho. pp. 96
- 9 DeFrancis, J. (1989) *Visible Speech: The Diverse Oneness of Writing Systems*. Honolulu, HI, Verenigde Staten: University of Hawaii Press. pp. 4
- 10 Rijksoverheid. (2014). *Verkeersborden en verkeersregels in Nederland*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brochures/2012/02/28/verkeersborden-en-verkeersregels-in-nederland/i-m-rvv2014-nl.pdf>. pp. 69
- 11 Kraaijvanger, T. (2010). *Het ontstaan van het alfabet*. Geraadpleegd op 25 april 2018, van <https://www.scientias.nl/het-ontstaan-van-het-alfabet/>
- 12 Robinson, A. (2001). *Alfabet, hiëroglief en pictogram*. Baarn, Nederland: Tirion. pp. 11

2.2

*Kunnen klanken
geschreven worden?*

Er is een drastisch verschil tussen spraak en schrift. Zo verdwijnt het gesproken woord gelijk nadat het uitgesproken is, mits het uiteraard niet opgenomen is. Het geschreven woord heeft een langere levensduur. Zo moet er een fysieke handeling uitgevoerd worden om het schrift te doen verdwijnen. Je kunt dit doen door een notitie weg te gooien, een a4'tje te versnipperen of het verwijderen van een digitaal bestand op je computer. Het schrift is dus een manier om taaluitingen zichtbaar te maken. Zoals al eerder aangegeven is het alfabet niet in staat om alle klanken met een enkele vorm weer te geven. Sommige letters kunnen voor meerdere klanken gebruikt worden en sommige klanken kunnen enkel met meerdere letters gevormd worden. Onze schrijfwijze is niet toereikend om op een fonetische wijze taal te kunnen laten zien.

spelling en klank

Doordat de Latijnse letters geen pure klanken verbeelden hebben ze elkaar onlosmakelijk nodig om dit wel te kunnen verbeelden. Met ons huidige alfabet is er geen unieke vorm voor elke gesproken klank. Uiteraard zijn er letters die wel een klank verbeelden zoals bijvoorbeeld de 'h'. Maar deze zelfde letter kan gebruikt worden in combinatie met andere letters om een nieuwe klank te creëren. Zo wordt de 'h' ook gebruikt om de *g-klank* of de *sj-klank* te maken. De woorden *chemie* en *champagne* zijn hier voorbeelden van. Dezelfde combinatie van letters kan op meerdere manieren uitgesproken worden. Zo zijn er ook letters, en de daaraan verwante combinaties, die dezelfde klank tonen. Het woord zou op diverse manieren geschreven kunnen worden zonder dat de oorspronkelijke klank verdwijnt. *Actie*, *axie* en *aksie* zijn op dezelfde manier uit te spreken, maar gebruikmakend van een andere combinatie van letters. In dit geval zijn de 'ct', 'x' en 'ks' allemaal te lezen als de *x-klank*. Op deze manier is het dus niet mogelijk om aan het schrift te zien hoe je een woord moet uitspreken zonder dat je het woord kent.

Een persoon die geen Nederlands spreekt kan uit onze geschreven woorden niet geheel opmaken hoe het uitgesproken dient te worden. Uiteraard kan er een aanname gedaan worden, en zal deze ook niet compleet afwijken van de daadwerkelijke uitspraak, maar de lezer zal nooit complete zekerheid halen uit het enkel lezen van de woorden. Zonder een eerste auditieve kennismaking, met de spelling en de daarbijbehorende klank, is het niet mogelijk om de woorden correct te kunnen uitspreken.

International Phonetic Alphabet

Er is wel een manier om spraak fonetisch weer te geven. Dit kan via het International Phonetic Alphabet, oftewel het IPA ¹³. Dit alfabet is sinds een eeuw de internationale standaard om de menselijke klanken te verbeelden. Door middel van dit schrift is het mogelijk om op een vele male nauwkeurigere manier de uitspraak te verbeelden. Normale spelling speelt bij deze schrijfwijze uiteraard geen enkele rol meer. Letters kunnen verdwijnen, samengevoegd of toegevoegd worden. Dit is ook de reden waarom een fonetisch schrift onderhevig is aan persoonlijke interpretatie. Een inwoner uit Groningen zal het fonetische schrift hoogstwaarschijnlijk op een compleet andere manier schrijven dan iemand uit Limburg. Bij conventionele spelling schrijven we meer letters die we niet bij de uitspraak horen. Daarom ziet een tekst in het IPA er ogenschijnlijk gering uit.

Alfabetisch schrift
*Alle klanken uit onze taal
zijn te verbeelden in
fonetische symbolen*

Fonetisch schrift
alə klɑŋkə æyt ɔnsə tal
zɛin tə vɛrbeldə in
fonetisə simbɔlə

Het voorbeeld van hiernaast laat zien hoe een tekst geschreven zou kunnen worden op een fonetische wijze. Zoals je ziet heb ik verbeelden (*verbeldə*) met een 'v' geschreven. Het zou ook mogelijk zijn om dit woord met de letter 'f' te beginnen. Dit hangt geheel af van de spraakwijze van de schrijver. Zo heb ik achter het woord klanken (*klankə*) ook geen 'n' geschreven. Persoonlijk spreek ik in deze zin de 'n' niet uit bij het desbetreffende woord. Door dit schrift is het dus mogelijk om elk dialect, accent en taal op dezelfde schrijfwijze weer te geven. Het Nederlands gebruikt minstens 37 afzonderlijke klanken ¹⁶. Uiteraard zijn er klanken in bijvoorbeeld de Engelse taal die wij niet gebruiken maar ook hier zijn fonetische symbolen voor. Zo is de *th*-klank in *truth* weer te geven als θ. Het hele IPA bestaat uit 163 tekens en is dus toepasbaar op elke menselijke gesproken taal. In de tabel ^{figuur 1} op de volgende pagina is de fonetische waarde van elke klank weergegeven die zich in de Nederlandse taal bevinden. De tabel op pagina 39 ^{figuur 2} geeft klanken weer die niet enkel in onze taal voorkomen maar die we wel gebruiken voor bijvoorbeeld overgenomen woorden uit andere talen.

Het is een interessant gegeven dat via een fonetisch schrift elke taal op dezelfde wijze geschreven kan worden. Echter, het probleem dat ik ondervind bij dit International Phonetic Alphabet is dat het grotendeels gebaseerd is op het Latijnse schrift. Nagenoeg alle klinkers uit onze taal zijn hetzelfde in het IPA als in ons gebruikelijke alfabet. Voor een schrijver in een niet-alfabetische taal is het dus beduidend moeizamer om dit schrift te gebruiken. Het Arabische, Cyrillische en Hebreeuwse schrift wijken in hun visuele vorm compleet af het Latijnse schrift. Het is op deze manier niet zo internationaal als dat de naam doet veronderstellen. Er is bij het ontwikkelen van het IPA niet getracht om een universeel schrift te ontwikkelen die in zijn visuele vorm losstaat van elk huidig schrift. Het is een aanvulling op de reeds bestaande Latijnse letters.

Het voelt haast oneerlijk om het een internationaal fonetisch schrift te noemen omdat het visueel niet toereikend genoeg is. Een overkoepelend grafisch systeem dat toepasbaar is op elke menselijke spreektaal is naar mijn idee een interessantere manier van een fonetische weergave.

Zoals we weten is schrift gemakkelijk los te halen van spraak. Dit komt doordat onze lettervormen geen klanken representeren. Ze bestaan enkel nog omdat ze al zo lang gebruikt worden door de mens. Het alfabet is van oorsprong een gebruikssysteem om informatie te onthouden en over te brengen. In de beginjaren van het schrift is het zich blijven ontwikkelen en geworden tot het alfabet dat wij nu gebruiken. De laatste honderden

	<i>ned. gebruik</i>	<i>IPA</i>	<i>Voorbeelden</i>
consonanten (medeklinkers)	p b t d k f v s z x ɣ m n ŋ l r j, y w h	p b t d k f v s z x ɣ m n ŋ l r j w h	pak, appel, tap bak, tabel tak, laten, kat dak, raden kat, lak, mak fee, hiëroglyfen, lef vee, leven sop, gesel, les zout, wezen chaos, lachen, kuch geel, hagel mat, lama, raam nat, Onno, ton zingen, bank laat, gala, bal rat, mare, kar jatten, aio, baai ouwel, duw hard, aha
vokalen (klinkers)	a ɑ e ɛ i ɪ, ʏ o ɔ u ü, y ö, ø œ, ʌ ə	a ɑ e ɛ i ɪ o ɔ u y ø œ ə	praat, tafel prak, krat meet, sesam pret, rek riep, dia pit, is room, lopen trom, hol roem, oester puur reus, milieu dun, ultra tafel, de
diftongen (twee- klanken)	ei au, ɔv lûi, œy	ɛi au ʎy, œy	rijp, eis kou, nauw luis

Figuur 3

jaren is het echter niet meer veranderd. De mens heeft genoeg genomen met het alfabet en is zich niet blijven afvragen of het nog verder ontwikkeld of gewijzigd kan worden. Het schriftsysteem is, door de jaren heen, in zijn visuele vorm omgebogen tot een absolute waarheid. Die, naar mijn idee, niet vaak genoeg bevraagd wordt.

<i>ned. gebruik</i>	<i>IPA</i>	<i>Voorbeelden</i>
g	g	Goethe, zakdoek
d	dj	djatihout, John
t, c	tj, c	bootje
s	sj, f	wasje, douchen
z	zj, ʒ	garage, jaquet
n	n	bonje, oranje
θ	θ	Engels thick, truth
ð	ð	Engels the, than

Figuur 4

Noten

13 International Phonetic Association, & Esling, J. (1991).
Handbook of the International Phonetic Association.
Cambridge, Groot-Brittannië: Cambridge University Press. pp. 1

14 Neijt, A. (1991) Universele Fonologie
Dordrecht, Nederland: ICG publications. pp. 29

2.3

*Werkt het systeem
naar behoren?*

In dit onderzoek is al naar voren gekomen dat het schrift een wonderbaarlijke uitvinding van de mens is. De ontwikkeling die het heeft doorgemaakt heeft er voor gezorgd dat wij dit systeem nu zonder moeite kunnen gebruiken. Ook is er in dit onderzoek naar voren gekomen dat de enige mogelijkheid, om een taal op fonetische wijze weer te geven, door middel van een schrift gebaseerd op het Latijnse alfabet is. Doordat grenzen vervagen is ons huidige schrift achterhaald. Dit komt mede door een verwevenheid van economische, culturele en politieke systemen. Door deze globalisering is geschreven taal een facet dat alsmaar belangrijker wordt.

ontoereikendheid

Door de technologische ontwikkelingen die onze wereld heeft ondergaan, en nog steeds ondergaat, zijn onze communicatiekanalen vele malen veranderd en zal dit blijven gebeuren. Van geschreven brieven en boeken naar computers en telefoons. Het schrift is niet meer weg te denken uit onze belevingswereld. We spenderen dagelijks veel tijd aan lezen en schrijven op onze computer en telefoons. Het is gemakkelijker en sneller dan ooit om te communiceren met de andere kant van de wereld. Deze ontwikkelingen zijn tekenend voor de huidige manier van communiceren.

Jammer genoeg zijn deze ontwikkelingen nauwelijks te zien in het visuele aspect van ons schrift. De drastische ontwikkelingen die de communicatiekanalen hebben ondergaan hebben er niet voor gezorgd dat de daadwerkelijke manier van schrijven veranderd is. De letters van het alfabet zijn al die jaren hetzelfde gebleven. Het zou interessant zijn geweest als de communicatie met anders-sprekende mensen er voor had gezorgd dat er een schrift zou zijn ontwikkeld dat toereikend was geweest voor alle talen. Het is niet mogelijk om bijvoorbeeld Chinese en Cyrillische karakters te lezen als je ze niet kent. Alle hedendaagse schriften die de mens gebruikt zorgen voor een onsamenvattend geheel. Dit was geen probleem toen er nog niet gecommuniceerd werd met anders-sprekenden. Nu het wel mogelijk is om binnen handbereik met anders-sprekenden op een schriftelijk manier te communiceren lijkt het vanzelfsprekend dat daar ook een schrijfwijze mee gepaard gaat wat op visuele wijze gelijk is aan elkaar. Het gebruik van verschillende schriften lijkt enkel nog gebruikt te worden omdat het al duizenden jaren bestaat, niet omdat het de meest efficiënte manier van schrijven is.

het systeem

Er wordt door filmmakers, vormgevers en kunstenaars vaak kritiek geleverd op de huidige gang van zaken. Een bekende systeem-criticus in het kunstvak is Banksy, die al eerder in het onderzoek besproken is. Banksy is een anonieme straatkunstenaar die kritiek geeft op hedendaagse situaties. Oorlogen, privacy, sociale media en kapitalisme zijn voorbeelden van onderwerpen die door Banksy worden aangesneden. Het werk *What Are You Looking At* (pagina 12) is een kritiek naar de privacyregulering. Op veel plekken hangen tegenwoordig beveiligingscamera's om zo de veiligheid van burgers te waarborgen. Banksy is het niet eens met deze manier van surveillance en onderdrukking en besluit daarom dit werk te produceren. Dat zijn werk vervolgens zonder zijn inspraak in een museum hangt met een daadwerkelijke beveiligingscamera is dan weer pijnlijk ironisch.

Ook films zijn een medium om kritiek te leveren op het systeem. De Zuid-Koreaanse film *Snowpiercer*¹⁵ uit 2013 van Joon-ho Bong is een vertolking van de graphic novel *Le Transperceneige* van Jacques Lob en Rochette Jean-Marc. Deze film laat ons een klassensysteem zien in de meest lineaire vorm; namelijk in de gedaante van een trein. De lage klassen ^{afbeelding 4} bevinden zich achteraan in de trein en de hoge klassen vooraan. Het ogenschijnlijke hoofdpersonage uit de lage klasse bevecht het systeem door binnenin het systeem te opereren. Dit doet hij op dezelfde wijze als de mensen die bovenaan deze keten staan, waardoor hij zelf een cruciale rol vertolkt in het huidige systeem waar hij zich juist van wilt afkeren. Maar de uiteindelijke belangrijkste personages slagen erin om uit het systeem te breken door letterlijk uit de trein te geraken. Ze zijn nog geen vijf minuten buiten en een volgend levensbedreigend probleem doet zich voor.

Dit laat zien dat het niet betekent dat zodra een systeem “opgelost” is, er een perfecte wereld ontstaat. Zodra het ene probleem uit de weg geruimd is doet er zich weer een ander probleem voor. Een volmaakte samenleving is niet haalbaar omdat het bij de mensheid hoort om zich

afbeelding 4 (film still)
Joon-ho Bong / *Snowpiercer* / 2013

te blijven ontwikkelen en behoeftes van de mens zullen altijd verschillen. Een mens kan streven naar een vorm van optimale tevredenheid maar zodra dit ongrijpbare doel enigszins behaald is, zal een nieuw verlangen opdoemen.

De bovengenoemde kritiek richting een systeem vormt ook de basis van mijn onderzoek. Je vraagt je niet dagelijks af of ons schrift wel de meest efficiënte manier is van geschreven communicatie. Leren lezen en schrijven wordt op een jonge leeftijd aan kinderen geleerd. Basisscholen in Nederland zijn verplicht om dit scholieren te onderwijzen¹⁶. Docenten en scholieren zullen zich niet vaak afvragen waarom ons schrift er zo uitziet zoals het uitziet. Dit komt doordat het zich heeft ontwikkeld tot een vorm van waarheid. Omdat het overal om ons heen gebruikt wordt, is het ongebruikelijk om je af te vragen of het wel efficiënt is. Het schrift is naar mijn idee een systeem dat een brug zou moeten slaan tussen verschillende talen. Het schrift zou tevens een gebruiksvoorwerp moeten zijn om communicatie gemakkelijker te maken. Doordat de communicatie tussen verschillende talen een steeds grotere rol gaan spelen in onze globaliserende samenleving is het gebruik van verschillende schrijfsystemen onnodig.

Het is niet mijn streven om elke huidige spreektaal te vervangen door een universele variant. Dat zou de geschiedenis van verschillende culturen compleet laten verdwijnen. Taal ligt namelijk voor een groot deel ten grondslag aan de cultuur. Zo zijn er woorden die niet te vertalen zijn in een andere taal. Zo bestaat er het Portugese woord *saudade*. Dit is niet te vangen in één Nederlands woord. Het betekent zoiets als het verlangen naar verlies of het missen van iets of iemand. In het Nederlands kan het vertaald worden naar melancholie of weemoed maar het dekt de lading daarmee niet geheel. Dit voorbeeld laat de schoonheid van taal en cultuur zien. Het zou barbaars zijn om alle talen te vervangen door een overkoepelende taal.

Met mijn project wil ik geen universele taal maken. Hiervoor is het gebruik van de Engelse taal op globaal niveau al voldoende. Wat wél mijn streven is, is een universeel schrift dat enkel gebaseerd is op de klanken die men gebruikt om een taal te kunnen spreken te ontwikkelen. Het gaat hier dus om een nieuwe manier van huidige talen te visualiseren. Dit nieuwe schrift wordt verduidelijkt in het volgende hoofdstuk.

Ik wil met dit onderzoek en de visuele uitwerking hiervan laten zien dat het huidige schriftsysteem niet zo optimaal is als dat het zich voordoet. Het is een bewustwording naar een ogenschijnlijk voor de hand liggend systeem, maar wat niet naar behoren werkt. Het is niet de bedoeling om een utopie te creëren. Het is een visueel onderzoek naar een preferabele toekomst waarbij het huidige schriftsysteem in twijfel wordt getrokken. In dit project wordt de grens opgezocht tussen de werkelijkheid en fictie.

Noten

- 15 Bong, J. (2013). *Snowpiercer* 'film'. Zuid-Korea. Moho Film & Opus Pictures. Engels. 126 min
- 16 Rijksoverheid. (z.d.). *Welke vakken krijgt een kind op de basisschool?* Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/welke-vakken-krijgt-een-kind-op-de-basisschool>

3.1

*Wat is
Speculative Design?*

De toekomst is niet te voorspellen.

Wel kan er gespeculeerd worden over een mogelijke, waarschijnlijke, aannemelijke of preferabele toekomst. Deze preferabele toekomst is de drijfveer achter het design principe Speculative Design ¹⁷. Dit principe is ontwikkeld en geanalyseerd door Anthony Dunne en Fiona Raby in het boek *Speculative Everything*. Bij dit principe gaat het vooral om de eerder genoemde preferabele toekomst. Er wordt bij deze manier van ontwerpen nagenoeg geen rekening gehouden met de waarschijnlijke toekomst maar er worden ideeën ontwikkeld die bijdragen aan een wenselijke toekomst. Volgens dit principe draagt speculeren, als ontwerper, bij aan een kneedbare toekomst. Bij dit principe hoeft er geen rekening gehouden te worden met de realiteit, waarschijnlijkheid en toepasbaarheid. Dit zorgt voor een ongedwongen manier van ideeontwikkeling.

speculeren

De toekomst wordt vaak voorspeld aan de hand van technologische ontwikkelingen. In de praktijk blijken deze voorspellingen regelmatig incorrect. Speculeren over het waarschijnlijke is om deze reden nutteloos. Het waarschijnlijke is niet vast te stellen en daardoor ook niet beïnvloedbaar. Speculeren over het wenselijke daarentegen, kan wel invloed hebben op de toekomst. Door te onderzoeken waar zich in de hedendaagse samenleving ongenoegen bevindt, kan door middel van toekomstgerichte concepten een wenselijke situatie vormgegeven worden.

Ontwerpers worden vaak gezien als probleemoplossers. En dan ook vaak nog met betrekking tot esthetische problemen. Maar een ontwerper kan ook problemen aan de kaak stellen waarvan de meerderheid zich niet eens bewust is. Speculeren over hoe dingen kunnen zijn kan een hernieuwde relatie vormen tussen mens en realiteit. Speculative Design gaat niet over het voorspellen van de toekomst maar het is een middel om bewustwording te creëren over de huidige gang van zaken om zo een wenselijke toekomst te kunnen bepalen. Speculeren zorgt ervoor dat verschillende lagen binnen een samenleving kunnen nadenken over alternatieve scenario's die geëxploreerd kunnen worden om zo een kneedbare toekomst te creëren. Tevens kan het speculeren ook zorgen voor het vaststellen van onwenselijke toekomstgerichte situaties.

Ontwerpen hoeft dus niet enkel probleemoplossend te werken binnen het economische systeem. Dit principe is niet gedreven vanuit een winst oogmerk. Er is bij deze manier van vormgeven geen opdrachtgever met een financieel probleem waarop de ontwerper een oplossing dient te vinden. Het gaat erom mensen bewust te maken van de huidige situatie, door ze in contact te laten komen met een mogelijke toekomst. Een ontwerp kan op deze manier een mate van surrealisme en onbruikbaarheid bevatten omdat het doel van het ontwerp of concept niet daadwerkelijke toepasbaarheid nastreeft. Het doel is om mensen bewust te maken, een discussie te starten of van gedachten te laten veranderen waarbij het visuele aspect enkel het gereedschap is om dit te bereiken.

'Its much easier to imagine the end of the world than an alternative to capitalism.'

De origine van dit citaat is niet vastgesteld maar Slavoj Zizek¹⁸ en Frederic Jameson¹⁹ gebruiken deze stelling om aan te geven dat de mens juist alternatieven nodig heeft. Door ontwerp-concepten in te zetten als middel tot het onderzoeken van alternatieve scenario's dwing je de mens tot nadenken. We zijn vastgeroest in het bestaan binnen eerder ontwikkelde systemen wat het moeilijk maakt om op zoek te gaan naar alternatieven. Daarbij kan Speculative Design een uitkomst bieden. Hierbij worden situaties ontwikkeld die een dialoog kunnen starten.

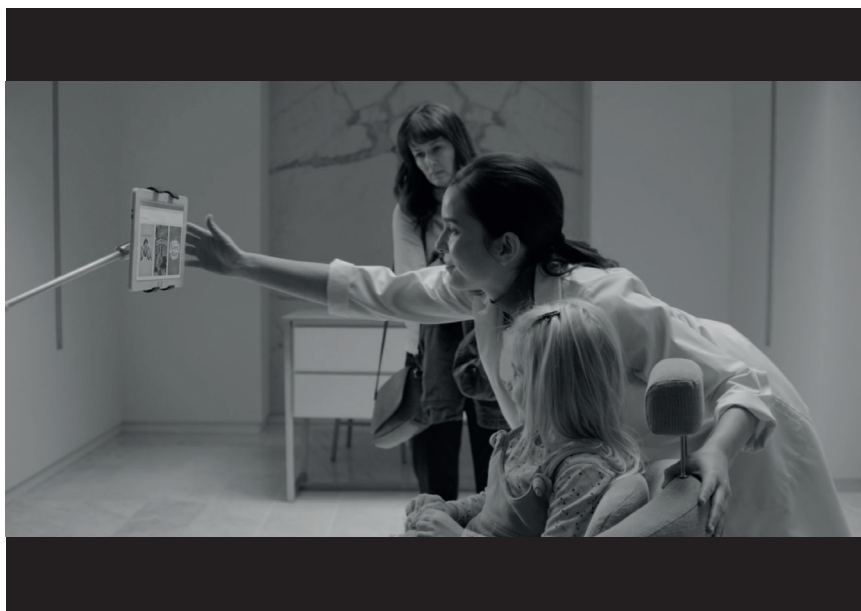
stelling en product

Een voorbeeld van een Speculative Design concept is het werk *Microbial Home* ²⁰ van Philips Design Probes ²¹. Het Philips Design Probes programma houdt zich bezig met verbeteren van de wereld middels design. Dit project laat zien hoe een huishouden zelfvoorzienend kan zijn ^{afbeelding 5}. Dit huishouden bestaat uit apparaten, gebruiksvoorwerpen en meubels om zo een ketting aan processen te creëren. De output van de ene huishoudelijke activiteit is de input voor de andere. Zo worden in dit systeem paddestoelen gebruikt die plastic tassen en verpakkingen kunnen afbreken en tevens eetbaar zijn. De geïntegreerde snijplank in de keuken van dit project zorgt ervoor dat de gassen, die uit organisch snij-afval komen, omgezet kunnen worden naar energie om het gasfornuis te laten werken. Zo zijn er nog vele andere processen in dit concept die bijdrage aan een duurzaam huishouden. Dit project is niet ontwikkeld om het daadwerkelijk te produceren en in elk huis te kunnen gebruiken maar het project laat consumenten en andere producenten zien hoe er nagedacht kan worden over het huidige gebruik van huishoudelijke apparaten.

afbeelding 5
Philips Design Probes / *Microbial Home* / 2011

Niet alleen tastbare producten kunnen gedefinieerd worden middels dit design principe. Ook film en video kunnen een speculatief concept bevatten. Zo is de bekende serie *Black Mirror*²² ook een voorbeeld van Speculative Design. De situaties in deze serie laten een schrijnende toekomst zien die niet mijlenver van de hedendaagse realiteit ligt afbeelding 6. Zo worden er scenario's getoond die nu nog onmogelijk zijn maar waarbij de kijker zich wel kan inbeelden dat dit werkelijkheid zou kunnen zijn. Deze serie snijdt onderwerpen aan zoals politiek, sociale media en massaproductie. Het laat zien hoe de razendsnelle moderne technologische ontwikkelingen zich tegen de mens zouden kunnen keren. Het voordeel dat bewegend beeld met zich meebrengt is dat de kijker compleet overgeleverd is aan de nieuwe visuele wereld van de maker. Hierbij draagt elk aspect bij aan een geloofwaardige beeldvorming.

afbeelding 6 (film still)
Charlie Brooker / *Black Mirror* / 2012

Ook kan grafische vormgeving helpen bij het starten van een discussie. Een voorbeeld hiervan is de nieuwe landkaart *Eneropa*²³ gemaakt door Rem Koolhaas. Deze landkaart laat een nieuwe versie van Europa afbeelding 7 zien waarbij de grenzen zijn gedefinieerd door hernieuwbare energiebronnen. Deze vernieuwde landkaart laat zien hoe Europa zou kunnen veranderen. Wederom is bij dit project niet het doel om dit daadwerkelijk realiteit te laten worden. Het laat de bevolking, beleidsmakers en de energie-industrie een discussie starten over de huidige landsgrenzen en hoe de toekomst eruit zou kunnen zien. Dit project pretendeert niet een oplossing te zijn, enkel een middel om mensen te laten nadenken.

afbeelding 7
Rem Koolhaas/ AMO / Roadmap 2050 Eneropa / 2010

de toekomst van het schrift

Dit design principe heeft mijn project de nodige relevantie kunnen bieden. Waar ik eerst geen praktische bewerkstelling kon vinden, buiten het integreren in het onderwijs, heeft het nu geleid tot een bewustwording van onze belevingswereld en het opnieuw definiëren van onze relatie met de toekomstige realiteit. Met mijn project wil ik mensen laten nadenken over het schrift en hoe we het gebruiken. Ik wil laten zien dat onze wereld zich snel ontwikkelt maar daarentegen ook aspecten onveranderd blijven. Het schrift is daar een voorbeeld van. Naar mijn idee zouden we de normale gang van zaken altijd moeten bevragen. *‘Werkt dit systeem nog naar behoren?’*, *‘Maakt het de wereld een betere plek?’* en *‘Is dit de preferabele toekomst?’* zijn vragen die gesteld dienen te blijven worden om als mensheid te ontwikkelen en om te kunnen streven naar een optimale samenleving.

Een idee, concept of ontwerp hoeft niet altijd toepasbaar te zijn. Het kan ook fungeren als gesprekstof om erachter te komen hoe een wenselijke, of juist onwenselijke, toekomst eruit kan zien. Door concepten niet te beperken tot wat daadwerkelijk realistisch en toepasbaar is, is het mogelijk om na te denken over de wenselijke toekomst van de mens en de belevingswereld. Op deze manier is het mogelijke om ongenoegens te belichten die voorheen nog niet bestonden. Speculative Design zorgt ervoor dat het concept het belangrijkste facet van het project is en daar hoort uiteraard een passend visueel aspect bij. Het is echter niet de hoofdzaak. Ontwerpen wordt op deze manier een gereedschap om de achterliggende kwestie duidelijk te maken.

Noten

- 17 Dunne, A., & Raby, F. (2013). *Speculative Everything*.
London, Groot-Brittannië: The MIT Press. pp. 4
- 18 Fiennes, S. (2012). *The Pervert's Guide to Ideology*.
'film'. Ierland. Blinder Films, British Film Institute & Film4.
Engels. 136 min
- 19 Jameson, F. (2003). *Future City*.
New Left Review, NLR21, pp. 12
- 20 Filippetti, J. (2011). *Philips eco friendly microbial home*.
Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <https://www.designboom.com/design/philips-eco-friendly-microbial-home/>
- 21 Philips. (z.d.). *Design Probes - Philips 90 Years*.
Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <https://www.90yearsofdesign.philips.com/article/67>
- 22 Brooker, C. (2014). *Black Mirror*.
'tv-programma', Groot-Brittannië. Zeppotro & Channel 4.
- 23 Office for Metropolitan Architecture. (2010).
Roadmap 2050: A practical Guide to a Prosperous, Low-carbon Europe.
Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <http://oma.eu/publications/roadmap-2050-a-practical-guide-to-a-prosperous-low-carbon-europe>

3.2

*Hoe ziet de toekomst
van het schrift eruit?*

Elk schrift hanteert zijn eigen systeem.

Verschillende lettertekens, karakters en spelling zorgen voor een onsamenvattend geheel in ons wereldwijde geschreven taal. In hoofdstuk 2.3 is al uitelicht dat een mogelijke oplossing, voor het probleem van de inefficiëntie van meerdere schriftsystemen, een nieuw universeel schrift is. Een schrift dat niet gebaseerd is op een reeds bestaand schrift.

het Pinyin

In de jaren '50 van de vorige eeuw is er getracht een brug te slaan tussen twee schrijfwijzes. In China is een systeem ontwikkeld dat Chinese karakters omzet naar Latijnse letters. Dit systeem heet Hanyu Pinyin²⁴, of kort gezegd het Pinyin. Dit Systeem is bedacht en ontwikkeld door Zhou Youguang. Het Pinyin maakt het mogelijk om het Mandarijn op een fonetische wijze om te zetten naar het Latijnse alfabet ^{afbeelding 7}, dat wij gebruiken. Het heeft er voor gezorgd dat het analfabetisme in China met meer dan tachtig procent gedaald is sinds de invoering van het Pinyin²⁵. De essentie van het Pinyin is het ene bestaande schrift om te zetten naar een ander bestaand schrift. In dit geval het Latijnse alfabet, dit hoogstwaarschijnlijk omdat de wereld gedomineerd wordt door het Latijnse alfabet. Mocht het nou zo zijn dat er universeel schrift bestond, dat op geen enkel ander schrift gebaseerd is, dan was het Pinyin overbodig geweest. Dit laat zien dat de mens op zoek is naar een allesomvattend schrijfsysteem dat communicatie gemakkelijker maakt.

preferabele toekomst

Alle verschillende soorten schriften die de mensheid gebruikt komen op visueel gebied niet met elkaar overeen. Zo zijn bijvoorbeeld Chinese karakters niet te vergelijken met de Cyrillische letters. Een schrift dat het mogelijk maakt om elke klank uit de menselijke talen verbeelden, zou een alternatief kunnen zijn. Op deze manier is het door middel van vormen mogelijk om te laten zien hoe een woord uitgesproken dient te worden.

Het auditief aspect van een taal leren en lezen zal dan verdwijnen. De betekenis kan weliswaar onbekend zijn bij de lezer maar het is direct duidelijk hoe een tekst uitgesproken dient te worden. Op deze manier kan ook rekening gehouden worden met dialecten binnen een taal. *Ursonate 2.0* ^{figuur 5, 6, 7} is een systeem dat laat zien hoe dit nieuwe schrift zou kunnen zijn. Elke klank die de mens gebruikt binnen een taal wordt gemaakt door bewegingen van en in de mond. De vormen van het *Ursonate 2.0* zijn visuele representaties van deze bewegingen. De vormen van dit nieuwe schrift zijn een abstracte en statische verbeelding van de beweging tijdens de uitspraak. De lippen, tong en kaken zorgen voor een unieke klank. Op deze manier is er dus altijd een uniek teken te koppelen aan de klank. De vormen zijn opgebouwd uit twee lagen; een boven- en een onderkant. De onderste vorm representeert de onderkaak en onderlip. De bovenste vorm representeert de bovenkaak en bovenlip. Het schrift bestaat op dit moment uit 38 klanken.

Deze vormen zijn toe te passen op elke Germaanse taal. Hieronder vallen bijvoorbeeld Nederlands, Engels, Duits, Zweeds, Noors en Deens. Doordat de vormen gebaseerd zijn op de beweging van de mond is het mogelijk om dit nieuwe schrift uit te breiden naar elke menselijke taal. De schematische

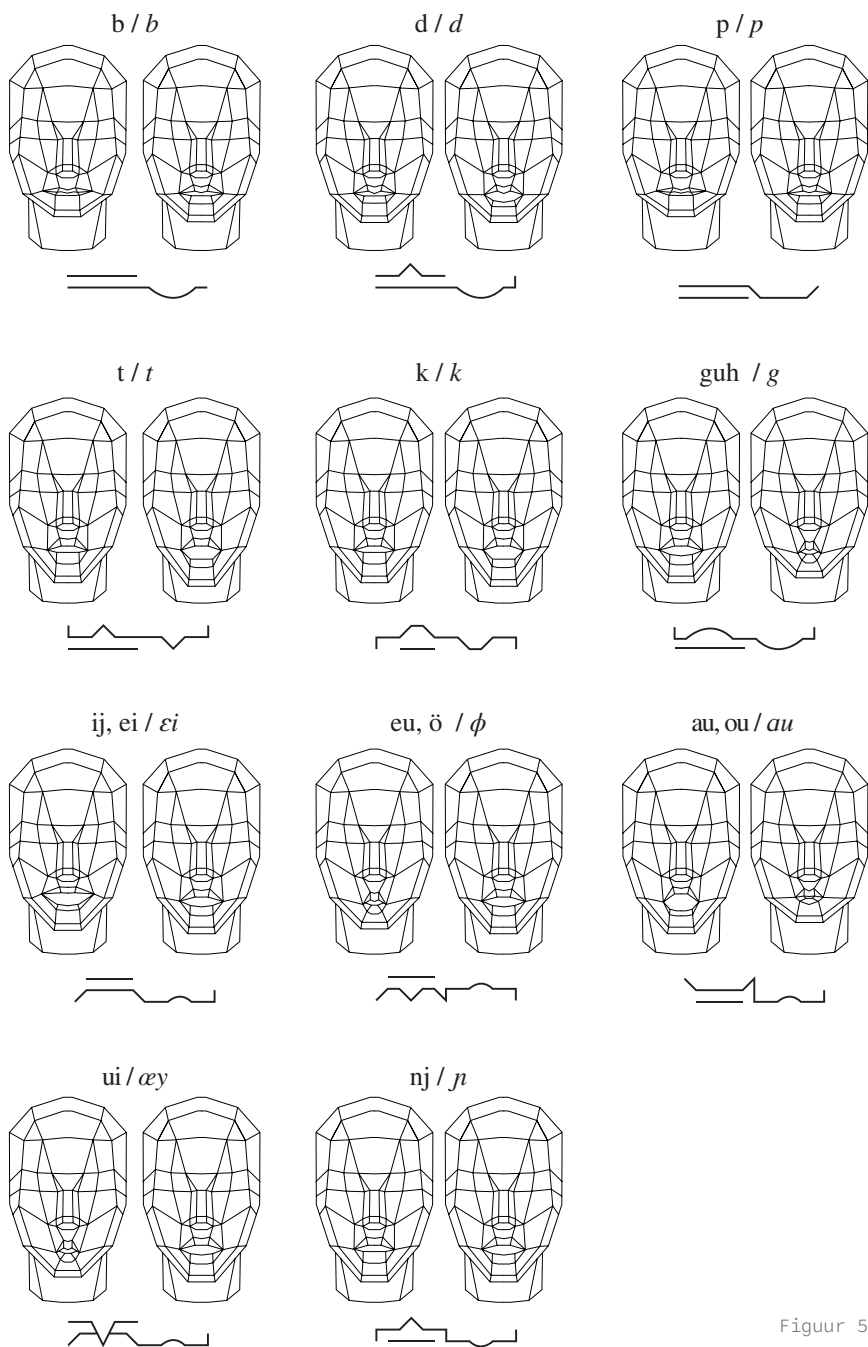
weergave van de gezichten laat zien hoe vormen tot stand zijn gekomen. Dit is te zien op de volgende pagina's. Op <http://test.ursonate.feyafoppen.nl/Ursonate%20sound.html> is door middel van een interactief programma te zien en te horen hoe de vormen met de klanken overeenkomen.

De vormen hebben een simplistisch en minimalistisch voorkomen. Dit draagt bij aan de universele toepasbaarheid van het schrift. De algehele visuele uitstraling is op deze manier niet te herleiden naar een reeds bestaand schrift. Voorheen waren taal, uitspraak en schrift onlosmakelijk met elkaar verbonden. Door dit schrift toe te passen ontstaat er een samensmelting tussen geschreven talen die bijdraagt aan een grensoverschrijdende manier van communiceren.

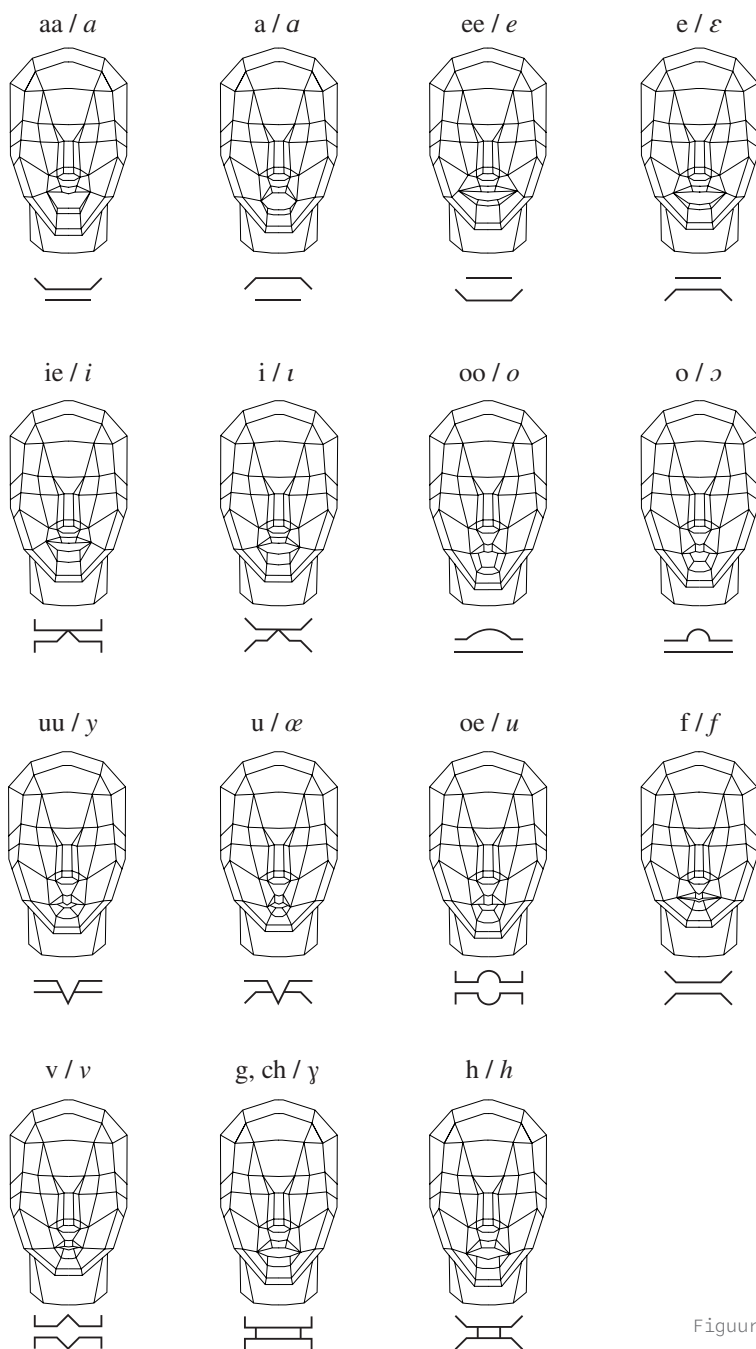
Er zijn twee soorten klanken. Een klank die bestaat uit een continuerend geluid ^{figuur 6, 7} en een klank die tijdens het uitspreken nog een tweede beweging bevat ^{figuur 5}. Voorbeelden hiervan zijn de 'a' en de 'b'. Een 'a' kan, zo lang de adem het toelaat, blijven uitgesproken worden. Er zal dan in deze periode niets veranderen aan de klank. Bij de uitspraak van een 'b' is het echter niet mogelijk om het oneindig te laten klinken. Zodra het eerste deel van klank is uitgesproken (het daadwerkelijke *b-geluid*) zal het snel overgaan op een *uh-geluid*. Bij deze klanken vindt er een beweging plaats tijdens of aan het eind van de uitspraak. In het ontwerp van deze klanken is dit te zien aan de dubbele lengte van de vorm.

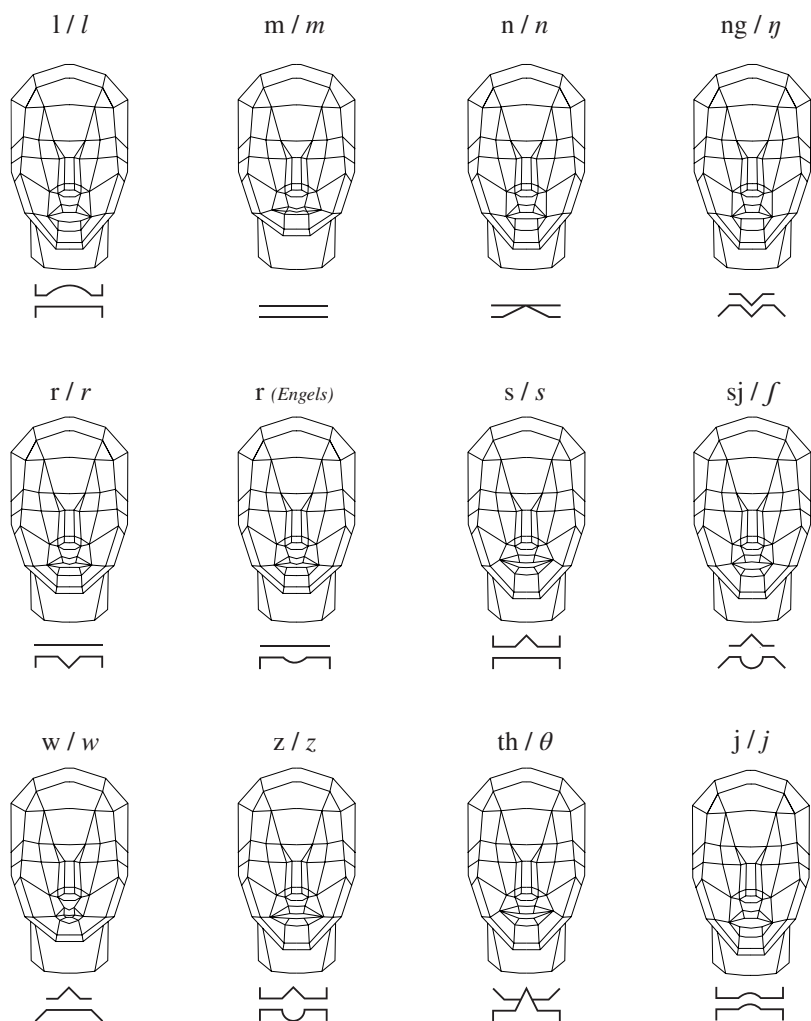
afbeelding 8

Figuur 5

Figuur 6

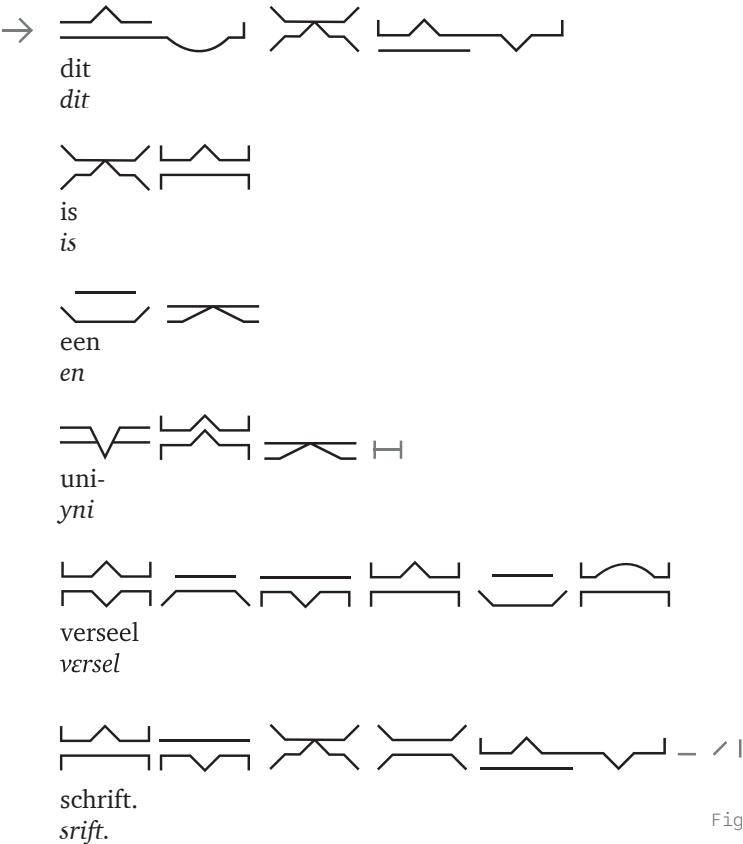
Figuur 7

het gebruik

Een geschreven tekst wordt enkel duidelijk als er afspraken zijn over de leesrichting. Voor het Latijnse schrift hebben wij geleerd om van links naar recht te lezen. Dit is echter niet hetzelfde bij elke huidige schrijftaal. Verschillende talen hanteren verschillende leesrichtingen. Omdat dit nieuwe schrift zo universeel mogelijk is, is het van belang dat de lees- en schrijfrichting aangepast kan worden

aan de desbetreffende tekst. Om dit duidelijk te maken voor de lezer wordt er voorafgaand aan de tekst gedefinieerd, middels een pijl, wat de leesrichting is van de geschreven tekst. Het voorbeeld ^{figuur 8} hieronder laat zien hoe *Ursonate 2.0* gebruikt kan worden.

Onder de vormen van het nieuwe schrift wordt aangegeven hoe de tekst is opgebouwd door middel van de correcte Nederlandse spelling en het International Phonetic Alphabet. In dit voorbeeld wordt er met de pijl (→) aangegeven dat deze tekst van links naar rechts gelezen dient te worden. De afbreking binnen een woord wordt aangegeven met het afbrekingsteken (┊). Het einde van de zin wordt duidelijk gemaakt door de liggende streep (—). Ook is het bij dit schriftsysteem mogelijk om een vraag te stellen of nadruk te leggen op een zin. Een diagonale streep (/) fungeert als vraagteken en de verticale streep (/) als uitroepteken.

Figuur 8

De voorbeeldzin op de vorige bladzijde ^{figuur 8} wordt in dit nieuwe fonetische schrift geschreven met 21 tekens, dit in tegenstelling tot de normale Nederlandse spelling die 25 letters nodig heeft om dezelfde boodschap over te brengen. Het is met dit schrift mogelijk om, net zoals bij het International Phonetic Alphabet, elke mogelijke tekst om te zetten naar een fonetische weergave. Hier wederom inachtnemend dat het de interpretatie en daarbij de uitspraak van de schrijver is. Dit houdt in dat de woorden op verschillende manieren geschreven kunnen worden aan de hand van de uitspraak van de schrijver. Hierdoor is het dus mogelijk om dialecten te kunnen verbeelden binnen een taal. Het voordeel van het *Ursonate 2.0* is dat het niet te herleiden is naar een reeds bestaand schrijfsysteem. *Ursonate 2.0* is een “eerlijk” systeem in tegenstelling tot het Pinyin wat ontwikkeld is om de overheersende Latijnse talen tegemoet te komen.

Toepasbaarheid

Ursonate 2.0 fungeert als brug tussen alle gesproken talen of dialecten. Hierdoor is het mogelijk om een taal correct uit te spreken terwijl de betekenis van de individuele woorden bij de lezer niet bekend zijn. Het nieuwe schrift elimineert de noodzaak van het auditieve aspect bij het leren uitspreken van een taal. De toepasbaarheid van dit nieuwe schrift zou zich bijvoorbeeld kunnen vinden in studieboeken voor het leren van een taal.

Ook kan het gebruikt worden in de logopedie waarbij het zou kunnen helpen om spelling om te zetten naar een fonetische weergave. Het schrift ziet er in eerste instantie ingewikkelder uit dan ons huidige schrift, maar dit heeft enkel te maken met gewenning. Omdat het schrift op geen ander schrijfsysteem gebaseerd is lijken het onsamenhangende tekens. Deze tekens zijn echter gebaseerd op de beweging de beweging die nodig is voor de uitspraak. De tekens zijn dus basale weergaven van de realiteit.

Huidige schriften hebben uiteraard een geschiedenis die ongekend teruggaat. Hierdoor heeft het voor alle generaties een significante rol gespeeld in de samenleving. En dan doet het uiteraard nog steeds. Nu communicatie zo laagdrempelig en letterlijk grensoverschrijdend is, lijkt het een logische stap dat het schrift ook een ontwikkeling mee dient te maken.

De laatste ontwikkeling omtrent schrift is het gebruik van emoji's op sociale media. Dit is een andere manier van schrift maar het is geen systeem dat elke mogelijke gedachte kan verwoorden. Het communiceren via emoji's is dus een hedendaagse vorm van het, eerder genoemde, beeldschrift. In tegenstelling tot dit hedendaagse beeldschrift is *Ursonate 2.0* een schrift dat elk idee kan verwoorden en tracht het gebrek aan intonatie en non-verbale signalen op te vangen. Dit nieuwe schrift zoekt de grenzen op tussen cultuur en globalisering. Het laat een nieuwe manier van communiceren zien waarbij culturele achtergronden gewaarborgd worden, maar waarbij een connectie ontstaat tussen verschillende spreektaalen.

Noten

- 24 Library of Congress. (2000). *Pinyin Conversion Project*.
Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <http://www.loc.gov/catdir/pinyin/pinyin.html>
- 25 Garschagen, O. (2017, 15 januari).
Hij leerde eenvijfde van de mensheid lezen en schrijven.
Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/01/15/hij-leerde-eenvijfde-van-de-mensheid-lezen-en-schrijven-6219539-a1541319>

3.3

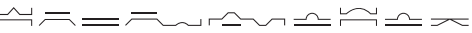
*Is Ursonate 2.0 een
optimaal systeem?*

Ursonate 2.0 is een compleet nieuw schriftsysteem dat in zijn visuele vorm niet te herleiden is naar reeds bestaande schriften. Dit maakt het nieuwe schrift zo universeel mogelijk maar tegelijkertijd ook redelijk ingewikkeld voor de gebruiker omdat het geen enkele visuele houvast biedt. Het leren lezen en schrijven van dit nieuwe schrift zal voor mensen, die het Latijns alfabet of een ander schriftsysteem op jonge leeftijd hebben geleerd, niet binnen een aantal uren te beheersen zijn. Doordat een fonetisch schrift los staat van correcte spelling kan ook niet een tekst met één druk op de knop omgezet worden. De reeds bestaande tekst dient geanalyseerd en vervolgens uitgesproken te worden om het te kunnen vertalen naar het nieuwe schrift.

codetaal

Het Pinyin blijkt te floreren omdat de technologische ontwikkelingen van eind vorige en begin deze eeuw geografische grenzen doen vervagen. De drijfveer achter het Pinyin is het kunnen communiceren met personen die een ander schrift gebruiken. Smartphones kunnen nu feilloos Chinese karakters omzetten naar het Pinyin, oftewel het Latijnse schrift. Door smartphones, computers en internet in het algemeen is het tegenwoordig uiterst gemakkelijk om een gesprek te voeren met iemand aan de andere kant van de wereld. Het gebruik van verschillende schriften lijkt daarom niet meer toereikend. Echter, zal het invoeren van een universeel schrift moeilijk tot bijna onmogelijk zijn.

Technologische ontwikkelingen zijn nagenoeg uitsluitend gemaakt voor en met het Latijnse alfabet. Zo worden websites bijvoorbeeld gemaakt met HTML, CSS en Javascript. Dit zijn voorbeelden van zogeheten programmeertalen. Deze talen zorgen er voor dat door middel van geschreven codes een website visueel, interactief en werkend is. Waarschijnlijk zul je het al vermoeden: deze codes worden geschreven in het Latijns alfabet. Deze programmeertalen houden zich niet aan de reguliere betekenis van de Latijnse tekens maar ze worden wel gebruikt. Zo wordt een *punt* niet gebruikt aan het einde van een zin maar om het begin van een interactieve actie aan te geven. In deze codes worden uiteraard ook woorden geschreven. Engelse woorden weliswaar. Met uiteraard de daarbijbehorende correcte spelling. Het internet is niet meer weg te denken uit onze samenleving. We gebruiken het de hele dag door. Een smartphone is 24 uur per dag verbonden met het internet, en wij dus ook. Doordat internet “geschreven” wordt in programmeertalen, die gebaseerd zijn op het Latijns alfabet, is het dus bijna onmogelijk om deze programmeertalen op een fonetische wijze te schrijven. Puntkomma’s worden veel gebruikt in deze programmeertalen.

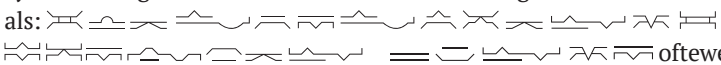
Het zal volstrekt onzin zijn om het teken voor een puntkomma fonetisch uit te schrijven als , oftewel *semeikolon* wat het Engelse woord semicolon verbeeldt. Wat met één teken duidelijk gemaakt kan worden zou dan in het *Ursonate 2.0* met negen fonetische tekens uitgeschreven moeten worden. Dit is natuurlijk verre van efficiënt. Onze wereld en de daarbijbehorende technologische ontwikkelingen zijn al zo compleet samengesmolten met het Latijns alfabet dat het haast onmogelijk is om dit nu nog te veranderen.

Leestekens

Zoals er in hoofdstuk 1.1 is aangegeven maakt een taal veel gebruik van leestekens. Punten, komma’s, uitroepetekens en vraagtekens zijn van essentieel belang in onze geschreven taal. Deze interpunctie zorgt ervoor dat wij vraagzinnen van normale zinnen kunnen onderscheiden. In *Ursonate 2.0* is deze interpunctie in mindere mate aanwezig. Dit omdat teveel interpunctie de

fonetische waarde van dit schrift teniet zal doen. Zodra er regels bedacht worden rondom leestekens betekent dit dat het niet meer om fonetiek gaat. Het gaat dan wederom om een nieuw systeem met afspraken die niet afgeleid zijn van de auditieve waarheid. De leestekens op zichzelf hoor je uiteraard niet bij het uitspreken van een geschreven tekst, maar ze zorgen wel voor structuur binnen een zin. Zoals er in hoofdstuk 3.2 al is verklaart zijn er slechts vijf leestekens aanwezig binnen dit nieuwe schrift. Dit zorgt uiteraard voor dat de lezer en dus ook de schrijver minder tekens hoeft te onthouden, maar het zorgt er ook voor dat het duidelijk maken van gedachtes middels een tekst moeizamer is. Er zijn duidelijke regels rondom de betekenis van leestekens. Deze regels zorgen er dus ook voor dat de dictie binnen een tekst beïnvloed wordt door deze tekens. In *Ursonate 2.0* is zijn deze leestekens niet opgenomen omdat ze op zichzelfstaand geen enkele fonetische waarde bevatten. Ze zijn alleen begrijpelijk als ze in combinatie met letters en woorden gebruikt worden. Het ontbreken van een uitgebreide leesteken-set kan wellicht gezien worden als tekortkoming in dit pure fonetische schrift.

getallen

Eerder is al gesproken over de efficiëntie van cijfers. Ze hebben er voor gezorgd dat alle een- en hoeveelheden schematisch weergegeven kunnen worden. Cijfers zijn van cruciaal belang om de wetenschappelijke realiteit weer te geven en te begrijpen. Wederom is het hier met een enkel symbool mogelijk om een compleet woord weer te geven. Wat dus ook betekent dat cijfers geen fonetische waarde bevatten. Cijfers zijn hulpmiddelen om gesproken taal kort en bondig weer te geven. Zo is bijvoorbeeld 120m2 gemakkelijk te begrijpen door enkel 5 symbolen te gebruiken in het *Ursonate 2.0* zal dit geschreven worden als: oftewel, *honderdenzntwinty virkantæ metær*. Dit is uiteraard volstrekt omslachtig en onoverzichtelijk. Cijfers zijn binnen een schrift onmisbaar om een schematische weergave te creëren. Een puur fonetisch schrift is dus niet toereikend genoeg om sommige gedachtes efficiënt over te brengen. Een ander voorbeeld van een onpraktische manier van getallen weergeven is het Romeinse talstelsel. Het getal 1737 wordt in dit stelsel uitgeschreven als MDCCXXXVII. Het kost op deze manier van schrijven meer tijd om een getal weer te geven. Cijfers zijn dus nodig om de wereld te kunnen begrijpen. Een fonetische weergave van getallen zorgt dus voor onduidelijkheid. In dit opzicht zal het niet realistisch zijn om het *Ursonate 2.0* voor elke schrijfwijze toe te passen.

Het nieuwe fonetische schrift zorgt dus voor een aantal fundamentele problemen. De ontwikkeling van het huidige schriftsysteem is te ver ontwikkeld om nu nog terug te kunnen draaien. Het is niet realistisch om het *Ursonate 2.0* globaal in te voeren en te gebruiken voor elke schrijfwijze. Dit is ook niet de bedoeling. Bij dit project draait het niet om de praktische toepasbaarheid van het nieuwe schrift. Het nieuwe fonetische schrift laat zien dat onze huidige manier van lezen en schrijven een wonderbaarlijk systeem is wat we voor lief nemen. We bevragen het niet. We nemen het aan als waarheid.

Ursonate 2.0 is niet de beste, enige of juiste oplossing voor een ongenoegen jegens huidige schriften. Dit nieuwe schrift laat enkel zien dat lezen en schrijven, op de manier waarop het nu geschiedt, niet meer weg te denken is uit onze samenleving. Het schrift is een gebruikssysteem dat zich heeft ontwikkeld tot absolute waarheid, wat niet meer separaat van de mens kan bestaan. Echter, het *Ursonate 2.0* kan zijn toepasbaarheid wél vinden in het inzichtelijk maken van gesproken taal. Door een uniek fonetisch schrift is het mogelijk om iedere taal uit te spreken zonder de betekenis te begrijpen. Het is een stap naar een universele manier van schriftelijk communiceren.

Conclusie

Dit onderzoek is een zoektocht geweest naar de volmaaktheid van onze huidige geschreven belevingswereld. In dit onderzoek is een bewustwording, een kritische noot en een oplossing te vinden voor deze ontoereikendheid van reeds bestaande schriftsystemen. Ik heb met mijn visuele oplossing een begin gemaakt naar een schriftsysteem wat een schone lei voor iedereen zou kunnen zijn. Het is een nieuw universeel en fonetisch schrift wat de globalisering tegemoetkomt.

Zoals in het eerste deel van dit onderzoek verwoord is, is het schrift een wonderbaarlijk systeem. Het wordt elke dag gebruikt waardoor het niet meer weg te denken is uit ons menselijk bestaan. We gebruiken het om elke mogelijke gedachte over te brengen. Een taal beheersen en deze kunnen lezen en schrijven vergt inspanning en is daardoor niet voor de hand liggend. Gedachteprocessen veranderen door het leren lezen en schrijven doordat het mogelijk is om ontastbare concepten een belichaming te bieden in het geschreven woord. Het schrift heeft er tevens voor gezorgd dat historische gebeurtenissen niet in vergetelheid zijn geraakt. Doordat geschiedenis schrijven hierbij op een letterlijke manier geïnterpreteerd kan worden zijn wij er van bewust wat de mensheid heeft doorgemaakt.

In het tweede deel van dit onderzoek wordt het ongenoegen uitgesproken naar hedendaagse schriftsystemen. Het alfabet pretendeert klanken te verbeelden maar dit is niet het geval. Doordat sommige klanken enkel te verbeelden zijn door combinaties van letters en de daarbijbehorende correcte spelling is het schrift nauwelijks te herleiden naar pure klanken. Mede door de ontwikkeling van het internet wordt geschreven communicatie tussen anders-sprekende mensen steeds laagdrempeliger. Hierdoor zijn verschillende schriftsystemen niet meer toereikend genoeg. Doordat verschillende spreektaal ook gebruik maken van verschillende systemen is communicatie tussen deze groepen ingewikkeld. Er bestaat al een manier om klanken op fonetische wijze te schrijven, namelijk door middel van het International Phonetic Alphabet. Deze manier van schrijven is nadelig omdat deze gebaseerd is op het Latijnse alfabet. Dit is dus voordelig voor de mensen die het Latijns alfabet al gebruiken. Het is daardoor geen eerlijk systeem voor elke gebruiker.

In het derde deel van het onderzoek bevindt zich de mogelijke oplossing. Een nieuw fonetisch schrift dat toepasbaar is op elke menselijke spreektaal is de visuele uitwerking van deze oplossing. Dit nieuwe schrift, *Ursonate 2.0* genaamd, is een universeel schrift dat niet gebaseerd is op een huidig schrift. Dit schrift bestaat enkel uit klanken. De vormen zijn te herleiden naar de beweging van de mond tijdens de

uitspraak van de klank. Ik wil als ontwerper een bijdrage leveren aan een betere wereld. Ik heb dit nieuwe fonetische schrift ontwikkeld omdat het een eerlijk systeem is voor elke gebruiker. Ik wil graag een verbintenis tussen verschillende mensen creëren. Daarbij is communicatie essentieel. Een verbindende factor tussen sprekenden is het gebruik van de mond. Daarom kan het *Ursonate 2.0* op elke taal toegepast worden omdat het uitgaat van het menselijke aspect wat nodig is bij de uitspraak.

Er is behoefte aan een universele manier van schrijven. Er is getracht oplossingen te vinden binnen de huidige schriftsystemen. Het Pinyin, wat genoemd is in het derde deel van dit onderzoek, is daar een voorbeeld van. Dit is een manier om het Mandarijn om te zetten naar een enigszins fonetische weergave. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het Latijns alfabet. Zo heeft ook het klankgedicht van Kurt Schwitters, dat gefungeerd heeft als inspiratiebron voor dit project, zijn visuele uitwerking gevonden in dit zelfde alfabet terwijl dit geen pure klanken verwoordt. Deze voorbeelden laten zien dat men op zoek is naar een universeel schrift. Het *Ursonate 2.0* is hierdoor een eerlijk schriftsysteem voor iedereen die geschreven communicatie gebruikt.

Het antwoord op de vraag:

‘Wat is het meest optimale schriftsysteem binnen geschreven communicatie?’ is niet objectief te beantwoorden. Dit onderzoek laat zien dat onze huidige schriftsystemen niet optimaal zijn. In dit onderzoek komt tevens naar voren komt dat het *Ursonate 2.0* ook niet het meest optimale schriftsysteem is. Zo is er weinig ruimte voor interpunctie en is het niet mogelijk om getallen op een schematische manier weer te geven omdat het dan geen fonetisch schrift meer zou kunnen zijn. Het is niet mijn streven geweest om een foutloos, en daardoor optimaal, schrift te ontwikkelen. Het nieuwe schrift laat wel zien dat er mogelijke andere manieren zijn binnen de al bekende communicatiekanalen die gebruik maken van geschreven tekst. Met mijn onderzoek en de visuele uitwerking van dit project hoop ik een bewustwording te creëren omtrent de huidige schriftsystemen en de toekomst hiervan. Door toepasbaarheid niet als belangrijkste facet te zien binnen het concept kan deze bewustwording ontstaan. Het zorgt ervoor dat toekomstgericht denken niet begrensd wordt door een streven naar functionaliteit. Het visuele aspect fungeert als gereedschap om de daadwerkelijke boodschap te verbeelden. Deze manier van conceptontwikkeling richt zijn focus op een preferabele toekomst en niet op een waarschijnlijke toekomst. Door een gewenste en alternatieve toekomst te laten zien hoop ik dat onze relatie met de realiteit opnieuw gedefinieerd wordt.

Bibliografie

- Bong, J. (2013). *Snowpiercer*
'film'. Zuid-Korea. Moho Film & Opus Pictures. Engels. 126 min
- Brooker, C. (2014). *Black Mirror*.
'tv-programma', Groot-Brittannië. Zeppotro & Channel 4.
- DeFrancis, J. (1989) *Visible Speech: The Diverse Oneness of Writing Systems*.
Honolulu, HI, Verenigde Staten: University of Hawaii Press. 306 p.
- Decoster, W., & Smessaert, H. (2012). *Basisbegrippen Fonetiek en Fonologie*.
Leuven, België: Acco. 290 p.
- Dunne, A., & Raby, F. (2013). *Speculative Everything*.
London, Groot-Brittannië: The MIT Press. 224 p.
- Engelhart, B., & Klein, J. W. (1988). *50 eeuwen schrift*.
Amsterdam, Nederland: Aramith. 224 p.
- Farthing, S. (2011). *Kunst In Het Juiste Perspectief*.
Kerkdriel, Nederland: Librero. 576 p.
- Fiennes, S. (2012). *The Pervert's Guide to Ideology*.
'film'. Ierland. Blinder Films, British Film Institute & Film4. Engels. 136 min
- Filippetti, J. (2011). *Philips eco friendly microbial home*.
Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <https://www.designboom.com/design/philips-eco-friendly-microbial-home/>
- Garschagen, O. (2017, 15 januari). *Hij leerde eenvijfde van de mensheid lezen en schrijven*.
Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/01/15/hij-leerde-eenvijfde-van-de-mensheid-lezen-en-schrijven-6219539-a1541319>
- International Phonetic Association, & Esling, J. (1991). *Handbook of the International Phonetic Association*.
Cambridge, Groot-Brittannië: Cambridge University Press. 213 p.
- Jameson, F. (2003). *Future City*.
New Left Review, NLR21. 15 p.

Kohnstamm, R. (2009), *Kleine ontwikkelingspsychologie deel 2: de schoolleeftijd*.

Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum. 363 p.

Kraaijvanger, T. (2010). *Het ontstaan van het alfabet*.

Geraadpleegd op 25 april 2018, van <https://www.scientias.nl/het-ontstaan-van-het-alfabet/>

Library of Congress. (2000). *Pinyin Conversion Project*.

Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <http://www.loc.gov/catdir/pinyin/pinyin.html>

Man, J. (2001). *Alfa Bèta*.

Baarn, Nederland: Tirion. 279 p.

McGregor, C. (2017). *De alfabetten en schriften van onze wereld*.

Geraadpleegd op 24 april 2018, van <https://www.worldstandards.eu/nl/alfabetten/>

McLuhan, M. (1967). *The Medium is the Massage*.

Londen, England: Penguin Books. pp. 160 p.

Neijt, A. (1991) *Universele Fonologie*

Dordrecht, Nederland: ICG publications. 188 p.

Office for Metropolitan Architecture. (2010). *Roadmap 2050: A practical Guide to a Prosperous, Low-carbon Europe*.

Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <http://oma.eu/publications/roadmap-2050-a-practical-guide-to-a-prosperous-low-carbon-europe>

Philips. (z.d.). *Design Probes - Philips 90 Years*.

Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <https://www.90yearsofdesign.philips.com/article/67>

Plato, *Phaedrus*, 274b-277a. Uit: *Verzameld werk*. (1999)

geheel herziene uitgave van de vertaling van Win de, X., bewerkt door Ector, J. e.a., Baarn, Nederland: Agora. 128 p.

Rietveld, A.C.M. & van Heuven, V.J. (1997). *Algemene fonetiek*.

Bussum, Nederland: Coutinho. 460 p.

Rijksoverheid. (z.d.). *Welke vakken krijgt een kind op de basisschool?*
Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/welke-vakken-krijgt-een-kind-op-de-basisschool>

Rijksoverheid. (2014). *Verkeersborden en verkeersregels in Nederland*
Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brochures/2012/02/28/verkeersborden-en-verkeersregels-in-nederland/i-m-rvv2014-nl.pdf>. 88 p.

Robinson, A. (2001). *Alfabet, hiëroglief en pictogram*.
Baarn, Nederland: Tirion. 224 p.

Schwitters, K. (1932). *Ursonate*.
'gedicht' Hannover, Duitsland: Kurt Schwitters.

afbeeldingen

- 1 Banksy (2004) *What are you looking at*.
'foto'. Geraadpleegd van <https://filosofievanbanksy.wordpress.com/filosofie-x-banksy/levinas-x-banksy/>
- 2 Chang, C. (2012) *Confessions*.
'foto'. Geraadpleegd van <http://candychang.com/work/confessions/>
- 3 *Verkeersbord D2*. (z.d.).
'foto'. Geraadpleegd van <https://www.brimos.nl/producten/borden/verkeersborden/>
- 4 Bong, J. (2013). *Snowpiercer*
'film still'. Geraadpleegd van <https://screenrant.com/snowpierver-tv-show-series-tnt/>
- 5 Philips Design Probes (2011). *Microbial Home*
'foto'. Geraadpleegd van <https://www.treehugger.com/slideshows/kitchen-design/crazy-steampunk-philips-concept-kitchen-is-powered-by-poop-gas/>
- 6 Brooker, C. (2012) *Black Mirror*.
'film still'. Geraadpleegd van <https://www.netflix.com/title/70264888>

- 7 Koolhaas, R. (2010) *Roadmap 2050 Eneropa*.
Geraadpleegd van <https://www.architectural-review.com/essays/rotterdam-the-netherlands-rem-koolhaas-oma-tackles-energy-interdependency-in-europe/8600489.article>
- 8 Google *Pinyin Input* (z.d.).
'film still'. Geraadpleegd van <https://youtu.be/6kQeDV9FYA0>

figuren

- 1 Foppen, F.H. (2018). *Leren schrijven 1*.
- 2 Foppen, F.H. (2018). *Leren schrijven 2*.
- 3 Neijt, A. *Fonetische tekens*.
Aangepast overgenomen uit Universele Fonologie (1991).
Dordrecht, Nederland: ICG publications. p. 28
- 4 Neijt, A. *Fonetische tekens*.
Aangepast overgenomen uit Universele Fonologie (1991).
Dordrecht, Nederland: ICG publications. p. 29
- 5 Foppen, F.H. (2018). *Ursonate 2.0*.
- 6 Foppen, F.H. (2018). *Ursonate 2.0*.
- 7 Foppen, F.H. (2018). *Ursonate 2.0*.
- 8 Foppen, F.H. (2018). *Gebruik van Ursonate 2.0*.

Lezen en schrijven doen we de hele dag door. Korte berichtjes sturen via sociale media zijn de normaalste zaak van de wereld. Maar is ons schriftsysteem nog wel functioneel? Dit onderzoek richt zich op de wonderbaarlijkheid van het schrift en de daarbijbehorende ontoereikendheid. Het laat zien dat, ondanks dat schrijven een buitengewoon handige vaardigheid is, de onveranderde schriftsystemen niet meer lijken te passen binnen de hedendaagse tijdsgeest. Een uitkomst hiervoor is een universeel fonetisch schrift dat toepasbaar is op elke menselijke spreektaal. Deze nieuwe manier van schrijven maakt gebruik van klanken binnen een taal. Hierdoor is conventionele spelling overbodig. Het fonetisch weergeven van klanken zorgt ervoor dat globalisering dichterbij komt maar waarbij cultuur gewaarborgd blijft. Dit onderzoek laat een alternatieve toekomst zien waarbij onze relatie met de realiteit opnieuw gedefinieerd wordt.

Writing and reading is something we do all day. Sending short messages through social media platforms is a completely common practice. The question is: Is our current writing-system still functional? This research focusses on the amazingness, and at the same time the inadequacy of our writing-systems. It shows that, despite writing being an extraordinarily skill, the unchanged writing-systems don't fit in our contemporary society any longer. A solution for this issue is an universal phonetic script that could be applied to any human spoken language. This new way of writing uses the spoken sounds within languages. Writing within this new system makes conventional spelling unnecessary. The visual representation of sounds wil let globalization flourish, and at the same time makes sure that cultural background is safeguarded. This research shows an alternative future where our relation with reality is redefined.